

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Zuzana Davidová

Ochrana vlastnického práva v novém občanském zákoníku

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Ochrana vlastnického práva v novém občanském zákoníku*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Orlové dne 16. 6. 2014

.....
Zuzana Davidová

Ráda bych tímto poděkovala *JUDr. Petru Téglovi, Ph.D.*, za odborné vedení a za cenné rady a podněty, které mi pomohly při zpracování této práce.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	5
ÚVOD	6
1 Úvod do problematiky	9
1.1 Vlastnické právo	9
1.1.1 Pojem vlastnické právo a jeho předmět.....	9
1.1.2 Ochrana vlastnického práva	12
1.2 Základní východiska právní úpravy věcných práv v NOZ	13
2 Prostředky ochrany vlastnického práva v NOZ.....	15
2.1 Obecné prostředky ochrany vlastnického práva.....	15
2.2 Zvláštní prostředky ochrany vlastnického práva.....	17
3 Žaloba na vydání věci.....	21
3.1 Osoba aktivně legitimovaná	21
3.2 Předmět reivindikace	24
3.2.1 Individualizace věci.....	25
3.2.2 Věc hromadná, příslušenství a součást věci.....	27
3.3 Osoba pasivně legitimovaná	29
3.3.1 Problematika zániku, ztráty a zcizení vindikované věci; předstíraná držba.....	29
3.4 Obrana žalovaného	32
3.4.1 Námitka, že žalovaný není držitelem či detentorem věci	32
3.4.2 Námitka, že žalovaný je oprávněn mít věc u sebe.....	32
3.4.3 Námitka, že žalobce není vlastníkem věci.....	33
3.4.4 Námitka, že výkon práva žalobcem je v rozporu s dobrými mravy, nebo že jde o zneužití práva.....	35
3.5 Rozsah vydání.....	37
3.5.1 Rozsah vydání věci poctivým držitelem	38
3.5.2 Rozsah vydání věci nepoctivým držitelem	40
3.6 Způsob vydání věci a zánik práva na její vydání	42
3.7 Konkurence žalob.....	43
4 Žaloba z domnělého vlastnictví	46
ZÁVĚR.....	51
BIBLIOGRAFIE	53
ABSTRAKT	57
SUMMARY	58
SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV / KEY WORDS	59

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ABGB	Rakouský občanský zákoník (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch)
DZ	Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
KC	Polský občanský zákoník (Kodeks cywilny)
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObčZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZO	Československý obecný zákoník občanský
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ÚVOD

Tématem mé diplomové práce je ochrana vlastnického práva v novém občanském zákoníku. Dané téma jsem zvolila, protože vlastnické právo je jedním z nejvýznamnějších lidských práv a zabezpečit jeho ochranu patří k nejdůležitějším úkolům demokratického právního státu.

V občanském právu se nachází řada prostředků, pomocí nichž je vlastnické právo chráněno. V NOZ navíc dochází ke změnám v právní úpravě prostředků ochrany vlastnického práva. Většina institutů sloužících k ochraně vlastnického práva je nyní upravena podrobněji. Právě proto je dané téma velmi rozsáhlé a jeho úplné zpracování není v možnostech diplomové práce. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla zabývat se podrobně pouze jednou jeho částí, a to vlastnickou žalobou na vydání věci.

Cílem mé práce je především podrobně rozebrat úpravu vlastnické žaloby na vydání věci v NOZ, upozornit na problematické body nové úpravy a navrhnout možnosti jejich řešení. Při psaní této práce se nelze vyhnout srovnávání nové úpravy se starou, neboť NOZ byl přijat především kvůli tomu, aby byly odstraněny nedostatky staré právní úpravy. Jako praktická se rovněž jeví komparace nové právní úpravy s úpravou obsaženou v Československém obecném zákoníku občanském platném na našem území do roku 1950, protože tvůrci NOZ se do značné míry inspirovali právě jím. Na některých místech je rovněž odkazováno na právní úpravu rakouskou. Vzhledem k tomu, že v případě Československého obecného zákoníku občanského a rakouského občanského zákoníku se původně sice jednalo o jeden a tentýž právní předpis, avšak od roku 1918 se oba vyvíjely samostatně, je pro rakouský občanský zákoník používána zkratka ABGB, zatímco pro Československý obecný zákoník občanský zkratka OZO. V některých případech je zkoumaná problematika rovněž porovnávána s právní úpravou polskou. Úprava ochrany vlastnického práva v polském KC je velmi podobná úpravě obsažené v NOZ, a proto je na ni odkazováno zejména, jestliže se od úpravy v NOZ liší.

Při psaní této práce používám k dosažení stanovených cílů především metodu výkladovou, analytickou a komparativní. Právní předpisy jsou interpretovány zejména pomocí teleologického výkladu a v případech, kdy je to možné, rovněž pomocí jazykového výkladu.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř základních kapitol. V první kapitole, nazvané úvod do problematiky, se zabývám vymezením základních pojmů, které jsou nezbytné pro pochopení dané problematiky. Dále stručně uvádím, jakou ochranu poskytují vlastnickému právu ostatní právní odvětví a jaké jsou základní principy a východiska nové úpravy věcných práv. Druhá kapitola je věnována konkrétním prostředkům ochrany vlastnického práva v NOZ, a to jednak obecným a jednak zvláštním. Z obecných prostředků ochrany jsem považovala za důležité podrobněji rozebrat obzvláště institut svépomoci, ze zvláštních pak zejména vlastnickou žalobu zápůřčí. Třetí, nejdůležitější kapitola mé diplomové práce je zaměřena na vlastnickou žalobu na vydání věci. Je rozdělena do několika podkapitol, v nichž postupně rozebírám nejvýznamnější otázky související s touto žalobou, od problematiky osob věcně legitimovaných po její konkurenci s žalobami vyplývajících z některých jiných vztahů. I přesto, že tato práce je zaměřena především na vlastnickou žalobu na vydání věci, považovala jsem za důležité věnovat poslední kapitolu žalobě z domnělého vlastnictví, neboť, jak se čtenář dozví níže, i ona je prostředkem ochrany vlastnického práva a jejím prostřednictvím se rovněž lze domáhat vydání věci.

Ochranou vlastnického práva z pohledu práva občanského se v českém právním prostředí zabývá především Spáčil, který k tomuto tématu vydal jednak monografii a jednak několik článků.¹ Většinu však bohužel před přijetím NOZ, a tudíž v nich nová úprava není obsažena. Spáčil je ovšem rovněž hlavním autorem komentáře k úpravě věcných práv v NOZ. Další literatura k tématu reflektující novou právní úpravu je tvořena zejména články z odborných časopisů zabývajících se některými instituty, jenž s ochranou vlastnického práva více či méně souvisí, například žalobami z rušené držby či novým pojetím věci v právním smyslu.² Důležitým zdrojem pro tuto práci byla rovněž důvodová zpráva k NOZ. A vzhledem

¹ SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 265 s.; SPÁČIL, Jiří. Negatorní žaloba. *Ad Notam*, 2003, roč. 1, č. 4 s. 73-78.; SPÁČIL, Jiří. Poctivá držba v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 2, s. 63-70.; SPÁČIL, Jiří. Současné problémy vlastnického práva. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 2, s. 65-69.; SPÁČIL, Jiří. Sporné otázky institutu „příslušenství věci“. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 2, s. 39-48.; SPÁČIL, Jiří. Základní otázky vlastnické žaloby na vydání věci. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 16, s. 575-581.

² ELIÁŠ, Karel. Objekt vlastnického práva a návrh občanského zákoníku (Také o abstrakci v juristickém myšlení). *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 11, s. 410-412.; ELIÁŠ, Karel. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 119-126.; SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušené držby. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 24, č. 5, s. 45-48.; ŠULÁKOVÁ, Martina. Řízení o žalobách z rušené držby. *Rekodifikace & Praxe*, 2013, roč. 1, č. 5, s. 11-16.

k již zmíněné inspiraci nové právní úpravy obecným zákoníkem občanským jsem při psaní této práce vycházela také z Roučkova a Sedláčkova komentáře k němu a rovněž z prvorepublikové judikatury. Pokud jde o polskou úpravu, čerpala jsem z díla polských autorů mapujícího systém soukromého práva, konkrétně pochopitelně ze svazků zabývajících se věcnými právy. Co se týká judikatury k ObčZ, vybírala jsem taková rozhodnutí, která se jeví jako použitelná i pro novou právní úpravu.

1 Úvod do problematiky

Dříve, než se budu zabývat konkrétními prostředky ochrany vlastnického práva v novém občanském zákoníku a především žalobou na vydání věci, bych se v této kapitole ráda věnovala stručnému vymezení základních pojmů spojených s těmito prostředky. Rovněž považuji za nezbytné nastínit v této kapitole, jaké jsou principy a východiska nového občanského zákoníku, neboť vzhledem k absenci judikatury a komentářů k tomuto kodexu se alespoň v počátcích jeho účinnosti bude při jeho výkladu vycházet právě z nich.

1.1 Vlastnické právo

1.1.1 Pojem vlastnické právo a jeho předmět

Vlastnické právo patří k nejobtížněji definovatelným institutům občanského práva. Nejčastěji bývá uváděna definice, která vlastnické právo vymezuje tak, že je to právo vlastníka věc zejména držet, užívat, požívat a nakládat s ní, a to svou mocí, tj. mocí nezávislou na současné existenci moci kohokoli jiného k téže věci. Tato definice však není přesná, protože vlastníkem může být i osoba, která tato oprávnění nemá.³ Z uvedené definice vychází i ObčZ, který v § 123 uvádí, že „*vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním*“. NOZ také vymezuje vlastnické právo pomocí jeho obsahu, avšak oproti ObčZ neuvádí výčet oprávnění vlastníka a říká pouze, že vlastník má právo v mezích právního řádu se svým vlastnictvím libovolně nakládat. Nově však vymezuje vlastnické právo rovněž pomocí jeho předmětu, když říká, že „*vše co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím*“.⁴ Právě v chápání předmětu vlastnického práva přináší NOZ velkou změnu, přičemž tato změna bude mít vliv rovněž na ochranu vlastnického práva, a proto mám za to, že je třeba se jí v této kapitole věnovat.

Zda předmětem vlastnického práva mohou být pouze věci hmotné nebo i věci nehmotné, úzce souvisí s pojetím věci v právním smyslu. Toto pojetí může být buď širší, jež za věci v právním smyslu považuje také věci nehmotné (např. pohledávky, patenty, služebnosti...), nebo užší, jež za věci v právním smyslu považuje pouze věci

³ SPÁČIL, Jiří. In ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan (eds). *Občanský zákoník I: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 679 (§ 123 n.).

⁴ Ust. §§ 1011 a 1012 NOZ.

hmotné. Světové občanské zákoníky nejsou v tomto ohledu jednotné. K užšímu pojetí věci se přiklonil především německý občanský zákoník⁵, ale také například občanské zákoníky Polska, Švýcarska nebo Nizozemí.⁶ Naproti tomu širší pojetí věci v právním smyslu preferují například občanské zákoníky Kalifornie⁷, Francie a Quebecu.⁸ V rakouském ABGB je situace složitější. Jeho § 353 sice výslovně říká, že „vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, nazývají se jeho vlastnictvím“⁹, avšak pozdější výklad se, především pod vlivem Randy, přiklonil k tomu, že předmětem vlastnického práva mohou být pouze věci hmotné.¹⁰

Nově vzniknuvší Československo recipovalo ABGB, který pak pod názvem Československý obecný zákoník občanský (OZO) platil až do roku 1950, kdy byl přijat tzv. střední občanský zákoník, který po sovětském vzoru definoval věci jako hmotné předměty.¹¹ ObčZ výslovně nestanovoval, co může být předmětem vlastnického práva. Avšak z §§ 126, 127 a 128 ObčZ lze systematickým výkladem dovodit, že předmětem vlastnického práva mohla být pouze věc hmotná.¹² Oproti tomu NOZ jednak v § 489 definuje věc v právním smyslu jako „vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí“ a přiklání se tak k širší definici věci¹³, a jednak v § 1011 výslovně stanoví, že předmětem vlastnického práva mohou být věci hmotné i nehmotné. Tato změna v chápání objektu vlastnického práva je předmětem kritiky ze strany některých odborníků¹⁴, proto bych zde ráda uvedla její pozitiva i negativa.

Proti zavedení širší definice předmětu vlastnického práva mluví zejména to, že ustanovení zákona mají být jednoduchá, srozumitelná a nemají vytvářet složité právní konstrukce, kterým běžní lidé mohou stěží porozumět. Rovněž mají být stálá, aby byla zachována právní jistota. Tyto požadavky však ustanovení NOZ o věcech v právním smyslu a předmětu vlastnického práva dle názoru odpůrců širšího pojetí

⁵ ELIÁŠ, Karel. Objekt vlastnického práva a návrh občanského zákoníku (Také o abstrakci v juristickém myšlení). *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 11, s. 410.

⁶ STUNA, Stanislav, ŠVESTKA, Jiří. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 10, s. 366.

⁷ ELIÁŠ: Objekt vlastnického práva..., s. 410.

⁸ *Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze)*. Obcanskyzakonik.justice.cz. 27. května 2013 [cit. 9. října 2013]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >. s. 259.

⁹ SEDLÁČEK, Jaromír. *Vlastnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 17.

¹⁰ RANDA, Antonín. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Praha: Knihkupectví Fr. Řivnáče, 1889, s. 18.

¹¹ DZ..., s. 13-14.

¹² ELIÁŠ, Karel. Vlastnické právo. Paradigmata českého pojetí pod zkušební kamenem kontinentální právní kultury. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 22, s. 808.

¹³ DZ..., s. 117.

¹⁴ STUNA, ŠVESTKA: K pojmu věc..., s. 366-373.; SPÁČIL, Jiří. Současné problémy vlastnického práva. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 2, s. 65-69.

nesplňují.¹⁵ Dále se objevují také názory, že chápání věcí pouze jako hmotných předmětů je již zakořeněné v povědomí laické i odborné veřejnosti, v praxi se osvědčilo, a proto není důvod pro změnu.¹⁶

Dalším argumentem proti této velké změně je, že právo vlastnické a vůbec všechna věcná práva jsou konstruována tak, aby vyhovovala potřebám hmotných věcí, a aplikace ustanovení o věcných právech na věci nehmotné nebude vždy možná. Jinak řečeno vlastnické právo i ostatní věcná práva k hmotným věcem jsou z povahy věci odlišné od práv k věcem nehmotným a tak, přestože mohou mít určité společné základy, některé instituty (např. nabývání vlastnického práva) budou i nadále vyžadovat speciální úpravu pro obě kategorie. V praxi tak bude nutné i nadále tyto kategorie odlišovat a jednotlivě zkoumat, zda se dané ustanovení může aplikovat rovněž na nehmotné věci.¹⁷

Stuna a Švestka navíc upozorňují, že nejsou zcela domyšleny všechny důsledky, které tato změna bude mít nejen na občanské právo, ale i na další části právního řádu (např. odkazují na § 134 TrZ). A rovněž se obávají, že tato změna povede k nejasnostem a pochybnostem při aplikaci práva a tím ke „zpomalení celého procesu vymáhání a prosazování práva“.¹⁸

Naproti tomu pro zavedení širší definice předmětu vlastnického práva hovoří především skutečnost, že důsledkem globalizace a rozvoje moderních technologií stále přibývá nehmotných věcí (např. patenty, průmyslové vzory, ochranné známky...), které podle stávajícího pojetí nelze vlastnit, a které tak spadají do kategorie majetku, jež zahrnuje jak hmotné předměty (vlastnictví) tak tzv. jiné majetkové hodnoty (nehmotné věci).¹⁹ Avšak tomuto začlenění nehmotných věcí do kategorie majetku odporuje celá řada zvláštních zákonů, když podle nich je např. ochranná známka ve vlastnictví, ale topografie polovodičového výrobku v majetku.²⁰ Tato nejednotná terminologie tak vede k nepřehlednosti právního řádu.

Dalším neméně významným argumentem pro uznání nehmotných věcí za předmět vlastnického práva je čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který

¹⁵ STUNA, ŠVESTKA: K pojmu věc..., s. 366.

¹⁶ STUNA, ŠVESTKA: K pojmu věc..., s. 366-367.; SPÁČIL: Současné problémy..., s. 67.

¹⁷ STUNA, ŠVESTKA: K pojmu věc..., s. 366-367.

¹⁸ STUNA, ŠVESTKA: K pojmu věc..., s. 366-367.

¹⁹ ELIÁŠ, Karel. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 122.

²⁰ ELIÁŠ: Objekt vlastnického práva..., s. 410.

říká, že „každý má právo vlastnit majetek“, čímž se, jak upozorňuje Eliáš, jasně přiklání k širšímu pojetí.²¹

A v neposlední řadě je třeba uvést, že nehmotné věci sice existují pouze *de iure*, avšak to neznamena, že nemohou být vlastněny, neboť stejně jako jakoukoli hmotnou věc i je možné držet, užívat, požívat nebo zcizit.²²

Dle mého názoru je zavedení široké definice věci a předmětu vlastnického práva obecně krok správným směrem, neboť přestože nazírání na věci jako na hmotné předměty je tradiční a pro veřejnost možná snadněji pochopitelné, nelze přehlížet vývoj společnosti, v němž se právě nehmotné věci jako patenty, ochranné známky nebo pohledávky stále častěji stávají předmětem právních vztahů. A proto se domnívám, že je důležité, aby co nejvíce ustanovení dopadalo na obě kategorie věcí a aby tyto kategorie měly co nejvíce společných institutů. Tudíž cesta, kterou zákonodárce zvolil, je dle mého názoru v konečném důsledku pro veřejnost nejjednodušší a nejlépe zapamatovatelná. Z povahy nehmotných věcí vyplývá, že na ně nemohou být aplikována vždy stejná pravidla jako na věci hmotné, a tudíž je nutné počítat s určitým přechodným obdobím, kdy bude třeba vyjasnit, která ustanovení NOZ jsou použitelná pro kterou kategorii věcí. Ovšem zákonodárci je třeba vytknout, že spolu s přijetím NOZ nebyly také provedeny změny dalších zákonů, které zvláště upravují některé nehmotné věci.²³ Minimálně je podle mne třeba sjednotit tyto speciální úpravy s NOZ terminologicky.

1.1.2 Ochrana vlastnického práva

Vlastnické právo je jedním z nejvýznamnějších lidských práv a jako takové je chráněno napříč celým právním řádem. Základním předpisem upravujícím ochranu vlastnického práva je Listina základních práv a svobod, která v čl. 11 odst. 1 stanoví: „Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.“ Dále je ochrana vlastnickému právu poskytována mnoha právními odvětvími, a to jak práva veřejného, tak soukromého. Z práva soukromého je, co se týká ochrany vlastnického práva, nejvýznamnější právo občanské, kterým se však na tomto místě nebudu zabývat, neboť prostředky ochrany vlastnického práva v NOZ budou rozebrány v samostatné kapitole.

²¹ ELIÁŠ, Karel. Vlastnické právo. Paradigmata českého pojetí pod zkušební kamenem kontinentální právní kultury. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 22, s. 807-808.

²² ELIÁŠ: Objekt vlastnického práva..., s. 411.

²³ Srov. např. zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech a zákon č. 102/1991 Sb., o ochraně topografií polovodičových výrobků.

Veřejnoprávní ochrana nastupuje, pokud dojde k porušení určitého veřejně chráněného zájmu. Vlastnické právo je chráněno především normami práva trestního a práva správního. Z trestního práva jsou z hlediska ochrany vlastnického práva nejdůležitější trestné činy proti majetku, jejichž objektem je právě vlastnictví, a které jsou obsaženy v hlavě V. druhé části TrZ. Avšak vlastnictví je objektem rovněž dalších trestných činů v hlavě V. neuvedených.²⁴ Ze správního práva lze uvést především zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v jehož § 50 jsou upraveny přestupky proti majetku. Stejně jako v případě TrZ je však vlastnické právo chráněno i v jiných ustanoveních přestupkového zákona.^{25 26}

1.2 Základní východiska právní úpravy věcných práv v NOZ

ObčZ i přesto, že byl mnohokrát novelizován, byl stále poznamenán totalitním obdobím, v němž byl přijat. Značně se odchyloval jak od evropských kontinentálních tradic, tak od tradic českých vyvíjejících se na našem území do roku 1948. Proto v NOZ bylo třeba na tyto tradice opět navázat.

Základním východiskem pro úpravu věcných práv a především práva vlastnického v NOZ byl vládní návrh občanského zákoníku Československé republiky z roku 1937, který díky historickým událostem nikdy nebyl přijat. Tento návrh však vzhledem k roku svého vzniku již nemohl plně vyhovovat požadavkům moderní doby, a proto musel být při pracích na NOZ zohledněn také vývoj soukromého práva od roku 1937. Inspiračními zdroji byly rovněž občanské zákoníky některých evropských zemí (především rakouský, švýcarský, polský a německý), ale i zemí neevropských (zejména občanský zákoník kanadské provincie Quebec).²⁷

Principy a zásady, na nichž je vystavěn NOZ, jsou důležité především kvůli interpretaci jeho ustanovení. Sám NOZ ve svém § 2 uvádí, že *„každé ustanovení soukromého práva lze vykládat pouze ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání.“* Z věcného záměru a důvodové zprávy k NOZ lze pak dovodit, že NOZ za nejdůležitější hodnotu považuje respekt k přirozeným právům člověka. Z těchto přirozených práv jsou vyzdvihována především tato: svoboda, důstojnost a právo dbát o vlastní štěstí a rozvoj a štěstí své

²⁴ Srov. např. § 173 TrZ.

²⁵ Srov. např. § 30 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

²⁶ HULVA, Tomáš. *Ochrana majetku*. Praha: Linde, 2008, s. 251-261.

²⁷ DZ..., s. 17-18 a s. 259-268.; ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001, s. 181-198.

rodiny způsobem, který nepoškozuje jiné. Z výše uvedeného také vyplývá, že za stěžejní zásadu je pokládána zásada autonomie vůle.²⁸ K dalším zásadám, na nichž je vystavěn NOZ, patří např. zásada ochrany slabší strany, zásada zvláštní ochrany rodiny, zásada zákazu zneužití práva a zásada ochrany vlastnictví.²⁹ Tyto zásady jsou vyjmenovány v § 3 odst. 2 NOZ, spolu s klasickou zásadou soukromého práva – *pacta sunt servanda*, a spolu se zásadou, že nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží. Výčet zásad v NOZ je demonstrativní. Na zásady výslovně neuvedené pamatuje NOZ v § 3 odst. 3.³⁰

Co se týká věcných práv, tak pro ně kromě obecných zásad platí rovněž následující zásady. Především je to zásada, že tato práva působí vůči všem a něco jiného může stanovit pouze zákon. Dále platí zásada, že absolutních majetkových práv je uzavřený počet (*numerus clausus*) stanovený zákonem. Rovněž je třeba zmínit zásadu, že úprava věcných práv má v zásadě kogentní povahu. Tedy, pokud se účastníci chtějí od ustanovení o věcných právech odchýlit tak, aby účinky nastaly i vůči třetím osobám, mohou to udělat pouze v případech, kdy to zákon připouští. Rovněž platí zásada uvedená v § 979 NOZ, která úzce souvisí s pojetím věci v právním smyslu a která stanoví, že ustanovení NOZ o věcných právech se použijí na hmotné i nehmotné věci, na práva ale pouze tehdy, pokud to připouští jejich povaha (jedná se o práva, která připouští trvalý nebo opětovný výkon) a neplyne-li ze zákona něco jiného.³¹

²⁸ DZ..., s. 20-34.

²⁹ ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001, s. 133.

³⁰ „Soukromé právo vyvěrá také z dalších obecně uznávaných zásad spravedlnosti a práva.“

³¹ DZ..., s. 251-253.

2 Prostředky ochrany vlastnického práva v NOZ

Prostředky ochrany vlastnického práva jsou dvojího druhu. Jednak obecné, které poskytují ochranu všem subjektivním soukromým právům, a jednak zvláštní, které slouží konkrétně k ochraně vlastnického práva.

2.1 Obecné prostředky ochrany vlastnického práva

Obecnou ochranu lze dle subjektu, který ji poskytuje, dále rozdělit na státní a svépomocnou.

Státní ochrana subjektivních práv je projevem mocenského monopolu státu a je vykonávána orgánem veřejné moci. V NOZ je státní ochrana subjektivních práv obecně vymezena v § 12, který říká: *„Každý, kdo se cítí ve svém právu zkrácen, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc. Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem veřejné moci soud.“* Důvodová zpráva k NOZ k ustanovení § 12 dodává, že o odepření spravedlnosti se nejedná v případě, kdy orgán veřejné moci, který případ rozhoduje, návrhu nevyhoví. Podstatné je, že daný orgán veřejné moci rozhodne v přiměřené době. Důvodová zpráva rovněž upozorňuje, že občanský zákoník si nemůže vystačit pouze s tímto obecným ustanovením, a proto je v § 13 NOZ zakotveno právo každého očekávat, že případy, které se shodují v podstatných znacích, budou rozhodnuty obdobně, a nebude-li tomu tak, je v tomtéž ustanovení zakotveno rovněž právo na řádné odůvodnění této odchylky. Ustanovení tak zdůrazňuje význam rozhodovací praxe při výkladu a dotváření práva, avšak nejedná se o zavedení systému precedentů do českého právního řádu tak, jak jsou upraveny v anglosaském právu.³²

V NOZ již nadále nebude upraven nefunkční institut předběžné ochrany posledního pokojného stavu orgánem státní správy, který se v ObčZ nachází v § 5. Tento institut je v NOZ částečně nahrazen ustanoveními §§ 1003 – 1008 o posesorní ochraně držby, jejichž smyslem je rovněž ochrana posledního faktického stavu. Není tedy relevantní stav, který by měl být po právu, a proto je možné, že ochrana bude poskytnuta osobě, která má k věci zjevně slabší právo než osoba, která ji v držbě ruší. Na rozdíl od úpravy v ObčZ budou tuto ochranu poskytovat pouze soudy v řízeních o tzv. žalobách z rušené držby dle §§ 176 – 180 OSŘ. Vzhledem k tomu, že se má prostřednictvím žalob z rušené držby chránit poslední pokojný stav, je třeba

³² DZ..., s. 43.

jednat rychle, a proto jsou stanoveny prekluzivní lhůty k podání žaloby a rovněž poměrně krátké lhůty, v nichž musí soud rozhodnout. Rozhodnutí o žalobě z rušené držby však nebrání podání vlastnické žaloby, a to jak z vlastnictví prokázaného, tak z vlastnictví domnělého. Je tomu tak proto, že žaloby nemají stejný předmět řízení. V řízení o žalobě z rušené držby je předmětem ochrana pokojného stavu. Naproti tomu v řízení o vlastnické žalobě je předmětem ochrana práva.³³

Svépomocná ochrana subjektivních práv je institutem problematičtější než ochrana státní, avšak zároveň institutem, který stojí na okraji systému ochrany subjektivních práv, neboť vzhledem k tomu, že svépomoc představuje zásah do státního monopolu vynucování povinností, je dovolena pouze za přesně stanovených podmínek. Pulkrábek ve svém článku *Svépomoc v soukromém právu* vymezuje svépomoc jako „přímé vynucení splnění povinnosti nebo zajištění jejího pozdějšího vynucení státní mocí proti vůli povinného.“ Svépomoc můžeme rozdělit na svépomoc směřující k odvrácení hrozícího porušení povinnosti nebo k vykonání toho, co má povinný vykonat sám.³⁴

V ObčZ byl institut svépomoci upraven v § 6, přičemž v tomto ustanovení byly stanoveny následující podmínky, které musely být splněny, aby jednání bylo považováno za dovolenou svépomoc. Zásah do práva musel být neoprávněný a bezprostřední (reálně hrozící nebo trvající). K odvrácení zásahu do práva musely být použity prostředky přiměřené tomuto zásahu. A v neposlední řadě bylo nutné, aby zásah odvracel ten subjekt, jehož právo bylo ohroženo, nebo jeho zákonný zástupce či zmocněnec.³⁵

NOZ institut svépomoci mění. Upravuje jej v § 14 pomocí dvou skutkových podstat. První odstavec § 14 uvádí: „Každý si může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho právo ohroženo a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě.“ Velkou změnou oproti ObčZ je zavedení podmínky včasnosti zásahu veřejné moci. Otázkou však je, jakým způsobem bude tato podmínka vykládána a zda budou subjekty schopny objektivně posoudit onu zřejmost pozdního

³³ DZ..., s. 258.; HAMUL'ÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Nová právní úprava ochrany rušené držby. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 48-51.; ŠULÁKOVÁ, Martina. Řízení o žalobách z rušené držby. *Rekodifikace & Praxe*, 2013, roč. 1, č. 5, s. 11-16.

³⁴ PULKRÁBEK, Zdeněk. Svépomoc v soukromém právu. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 7, s. 303.

³⁵ ELIÁŠ, Karel. In ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan (eds). *Občanský zákoník I: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 98 (§ 6).

zásahu veřejné moci.³⁶ Druhá skutková podstata je konstruována ve druhém odstavci § 14, který uvádí: „*Hrozí-li neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může jej každý, kdo je takto ohrožen, odvrátit úsilím a prostředky, které se osobě v jeho postavení musí jevit vzhledem k okolnostem jako přiměřené. Směřuje-li však svépomoc jen k zajištění práva, které by bylo jinak zmařeno, musí se ten, kdo k ní přikročil, obrátit bez zbytečného odkladu na příslušný orgán veřejné moci.*“ Na základě tohoto ustanovení se mění posuzování podmínky proporcionality způsobu odvracení zásahu z objektivního na subjektivní. To znamená, že svépomoc bude povolena v případě, že ohrožená osoba použije k odvrácení zásahu takové prostředky, které by se jako přiměřené jevily osobě v obdobné situaci. Zároveň NOZ v tomto ustanovení zavádí zvláštní pravidlo, které v dosavadní právní úpravě chybí a které se uplatní v případě, že bude svépomoc použita k zajištění subjektivního práva, které by bylo jinak zmařeno. Příklad uplatnění tohoto pravidla uvádí sama důvodová zpráva k NOZ – jedná se o případy zadržení zloděje.³⁷

V polském KC není úprava svépomoci obsažena v obecných ustanoveních, ale nachází se v ustanoveních upravujících držbu. Spolu s nutnou obranou je svépomoc tzv. vlastním prostředkem ochrany soukromých subjektivních práv. KC rozlišuje, zda je ohroženou osobou vlastník/držitel/detentor věci movité či nemovité. V případě nemovitých věcí může svépomoc směřovat proti jakémukoli neoprávněnému narušení vlastnického práva/držby/detence, podmínkou je však, že při svépomoci nebude použito násilí proti osobám. Naproti tomu u movitých věcí je svépomoc povolena pouze v případě, že hrozí nebezpečí nenapravitelné škody, a proto neplatí zákaz použití násilí proti osobám. Násilí však musí být přiměřené způsobu a intenzitě narušení.³⁸

2.2 Zvláštní prostředky ochrany vlastnického práva

Jak již bylo uvedeno, zvláštní prostředky ochrany vlastnického práva poskytují ochranu pouze vlastnickému právu, nikoli všem subjektivním soukromým právům. Tato zvláštní ochrana je vlastnickému právu poskytována prostřednictvím tzv. vlastnických žalob. Pojem „vlastnické žaloby“ je poněkud zavádějící, neboť svádí k představě, že se jedná o procesní institut. A někteří autoři je za procesní institut

³⁶ HON, Michal. *Problematika ochrany vlastnického práva*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2012. Vedoucí diplomové práce Jaromír Harvánek. s. 48.

³⁷ DZ..., s. 43-44.

³⁸ DYBOWSKI, Tomasz. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: C. H. Beck, 2007, s. 485-489.; GNIEWEK, Edward. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: C. H. Beck, 2007, s. 50-53.

také považují. Podle nich jsou vlastnické žaloby pouze procesní forma realizace vlastnického práva.³⁹ Avšak Spáčil uvádí, že vlastnické žaloby jsou institutem hmotného práva, protože „jde o hmotněprávní nárok vlastníka vůči tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje, na vydání neprávem zadržované věci, resp. nárok, jehož obsahem je povinnost narušitele zdržet se rušení a odstranit jeho důsledky.“⁴⁰ To, že se jedná o hmotněprávní institut, dosvědčuje i skutečnost, že onen nárok není závislý na soudním řízení a je možné jej uskutečnit, aniž by soudní řízení bylo zahájeno (např. dobrovolným vrácením věci).⁴¹

Základní vlastnické žaloby jsou dvě – vlastnická žaloba na vydání věci (reivindikace) a vlastnická žaloba zápůrčí (negatorní). Obě žaloby směřují proti neoprávněnému zásahu do vlastnického práva. Avšak u žaloby reivindikační spočívá zásah v tom, že vlastníkově někdo věc neoprávněně zadržuje a vlastník se proto domáhá vydání dané věci zpět do své moci. Žalobou negatorní se vlastník brání proti jiným zásahům do svého vlastnického práva, tedy proti jakýmkoli zásahům kromě neoprávněného zadržení věci. Vlastník se touto žalobou domáhá zákazu jednání, kterým je do jeho vlastnického práva zasahováno, a také obnovení původního stavu.⁴² K těmto dvěma žalobám se přidává tzv. žaloba z domnělého vlastnictví neboli publiciánská, která poskytuje ochranu kvalifikovanému držiteli, a to jak proti odnětí, tak proti jinému rušení vlastnického práva.

Vlastník věci má však na výběr také další žaloby, pomocí nichž lze vlastnické právo chránit. Jedná se o žalobu na určení vlastnického práva dle § 80 písm. c) OSŘ. Žalobce však musí prokázat, že na tomto určení je naléhavý právní zájem. Rozhodnutí soudu bude u žaloby na určení vlastnického práva pouze deklaratorní. Další možností, kterou NOZ nově zakládá v § 1028, je žaloba na stanovení hranice mezi pozemky. Tato se uplatní v případě, že hranice mezi pozemky je objektivně nezjistitelná, a rozhodnutí soudu bude proto konstitutivní.⁴³ Vlastník může své

³⁹ SPÁČIL, Jiří. Základní otázky vlastnické žaloby na vydání věci. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 16, s. 575. odkazuje na: KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: ČSAV, 1968, s. 195.; ŠVESTKA, Jiří, ČEŠKA, Zdeněk, CHYSKÝ, Jiří. *Promlčení a prekluze v čs. právním řádu*. Praha: Orbis, 1967, s. 41.; TUREK, Jiří. *Právní ochrana oprávněného dědice podle občanského zákoníku*. *Právník*, 1974, roč. č. 10.

⁴⁰ SPÁČIL: Základní otázky..., s. 575.

⁴¹ SPÁČIL: Základní otázky..., s. 575.

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. listopadu 2000, sp. zn. 22 Cdo 2602/98.

⁴³ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 191-195 (§ 1028).

vlastnické právo chránit rovněž nepřímo, pomocí žalob na náhradu škody či na vydání bezdůvodného obohacení.⁴⁴

Žalobě na vydání věci a žalobě publiciánské, budou věnovány následující kapitoly, avšak ještě předtím považuji za důležité se alespoň krátce zastavit u žaloby negatorní.

Na rozdíl od úpravy v ObčZ je negatorní žaloba v NOZ upravena výslovně, a to v § 1042. Jak již bylo řečeno, touto žalobou se vlastník věci domáhá ochrany proti jiným zásahům do svého vlastnického práva, než je odnětí věci. Příkladem zásahů může být přecházení přes cizí pozemek, odčerpávání vody ze sousední studny nebo ukládání různých věcí na sousední pozemek. Rovněž žaloby z imisí⁴⁵ spadají pod negatorní žaloby. Neoprávněný zásah může spočívat v jednání trvajícím nebo opakujícím se. Rovněž se připouští negatorní žaloba proti zásahu, který sice již netrvá, ale jeho opakování hrozí. Naproti tomu není možné podat negatorní žalobu proti pouhé hrozbě zásahem.⁴⁶ V takovém případě má však vlastník možnost bránit se pomocí určovací žaloby a domáhat se určení, že žalovaný nesmí provést rušební čin, kterým vyhrožuje. Je však nezbytné, aby žalobce na určení prokázal naléhavý právní zájem.⁴⁷

V případě podání negatorní žaloby je žalobce povinen prokázat vlastnictví k věci, kvalifikovanou držbu nebo právo k detenci věci, respektive to, že nastaly skutečnosti, se kterými zákon nabytí vlastnického práva, oprávněné držby nebo detence spojuje. O pravou vlastnickou žalobu jde však pouze tehdy, jestliže žalobce prokáže k věci vlastnické právo. V případě, že prokáže kvalifikovanou držbu, bude se jednat o žalobu publiciánskou. Dále musí žalobce prokázat, že došlo k zásahu do jeho vlastnického práva. Naopak, pokud žalovaný tvrdí, že zásah do vlastnického práva žalobce je oprávněný, musí to prokázat on. Není tedy na žalobci, aby dokazoval, že žalovaný právo k věci nemá. Žalobce rovněž musí v žalobě dostatečně specifikovat rušební čin. Avšak ve výroku rozsudku je třeba vymezit rušení obecněji a to z toho důvodu, aby nedocházelo k situacím, kdy drobné pozměnění způsobu

⁴⁴ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 323.

⁴⁵ Ust. § 1013 NOZ.

⁴⁶ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 244-250 (§1042).; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2001, sp. zn. 22 Cdo 2162/99.

⁴⁷ SPÁČIL, Jiří. Negatorní žaloba. *Ad Notam*, 2003, roč. 1, č. 4, s. 73-78.

provedení zásahu, které však znamená stejné rušení, jež bylo rozsudkem zakázáno, bude dovoleno.⁴⁸

Žalovaný má několik možností, jak se proti podané negatorní žalobě bránit. V první řadě může tvrdit, že žalobce nemá právo k věci, o kterou jde. Dále může namítat, že nedošlo k žádnému zásahu do žalobcova práva. A v neposlední řadě může tvrdit, že zásah není neoprávněný, tedy že do žalobcova práva zasahuje na základě zákona, úředního rozhodnutí, věcného nebo obligačního práva. Častá bývá námitka, že žalovaný zasahuje do žalobcova práva oprávněně, neboť mu náleží právo odpovídající věcnému břemeni, které vydržel. Žalovaný tuto námitku uplatňuje, protože danou věc dlouhodobě užívá, avšak pouhé dlouhodobé užívání k vydržení práva odpovídajícímu věcnému břemeni nestačí. „Skutečnost, že se někdo chová způsobem, který naplňuje možný obsah práva odpovídajícího věcnému břemeni, ještě neznamená, že je držitelem věcného práva, které by mohl vydržet.“⁴⁹ Dle NOZ je k vydržení práva odpovídajícího věcnému břemeni, respektive služebnosti, nutná držba poctivá, řádná a pravá. Mírnější podmínky jsou u tzv. mimořádného vydržení dle § 1095 NOZ, kdy nemusí být prokázán právní důvod, na základě něhož držba vznikla, avšak vydržecí doba je dvojnásobná oproti době vyžadované standardně a nesmí být prokázán nepoctivý úmysl.⁵⁰

Jak již bylo řečeno výše, negatorní žalobou lze usilovat o zákaz jednání, kterým je zasahováno do žalobcova vlastnického práva a uvedení věci do původního stavu. Jestliže se žalobce domáhá, aby byla žalovanému uložena povinnost provést vhodná opatření k odvrácení škody, jedná se o žalobu podle § 2903 odst. 2 NOZ, případně o kumulaci této žaloby s žalobou negatorní, pokud žalobce zároveň požaduje zdržení se zásahu.⁵¹

⁴⁸ SPÁČIL: Negatorní žaloba..., s. 73-78.

⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2001, sp. zn. 22 Cdo 595/2001.

⁵⁰ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 244-250 (§1042).

⁵¹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 244-250 (§1042).

3 Žaloba na vydání věci

Vlastnická žaloba na vydání věci je v NOZ upravena mezi absolutními majetkovými právy, tedy v části třetí, v hlavně II, dílu 1, oddílu 1 nazvaném povaha vlastnického práva a jeho rozsah, konkrétně pak v §§ 1040 a 1041. U nové právní úpravy je velmi zřetelná inspirace jak OZO, tak vládním návrhem občanského zákoníku z roku 1937. S NOZ došlo k nepatrnému zvýšení počtu ustanovení, jež upravují žalobu na vydání věci, a tudíž k výslovnému zakotvení některých skutečností doposud dovozovaných pouze výkladem. Přesto však zůstávají některé otázky nevyřešené.

3.1 Osoba aktivně legitimovaná

Osobou aktivně legitimovanou k podání žaloby na vydání věci (dále též „žalobce“) je vlastník dané věci. Musí se jednat o osobu, která je vlastníkem věci v době podání žaloby, nikoli tedy o osobu, která byla vlastníkem v době jejího neoprávněného zadržení a v době podávání žaloby jím již není.⁵² Žalobu na vydání věci je oprávněn podat rovněž vlastník věci, který není uveden jako vlastník v katastru nemovitostí. Je tomu tak proto, že v opačném případě by musel vlastník nezapsaný v katastru nemovitostí nejprve žalovat na určení vlastnického práva a až poté by mohl podat žalobu na vydání věci. To by však pouze zbytečně ztěžovalo a prodlužovalo postup účastníkům. Spáčil k tomuto dodává, že právo osoby nezapsané do katastru nemovitostí vindikovat věc se uplatní hlavně u nabytí vlastnického práva vydržením.⁵³

Další otázkou, která se nabízí v souvislosti s aktivně legitimovanou osobou, je otázka, zda může třetí osobu žalovat na vydání věci v podílovém spoluvlastnictví nebo ve společném jmění manželů pouze jeden ze spoluvlastníků nebo jeden z manželů. Existuje ustálený názor, který tuto možnost připouští, a to dokonce i v situaci, kdy spoluvlastnictví či společné jmění manželů již zaniklo, ale dosud probíhá vypořádání.⁵⁴ Nevyřešena však zůstává otázka, jestli je možné, aby byla reivindikační žaloba podána jedním spoluvlastníkem na druhého. Zastánci nemožnosti podat vlastnickou žalobu jedním spoluvlastníkem na druhého se

⁵² DYBOWSKI, Tomasz. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: C. H. Beck, 2007, s. 496-497.

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. září 2000, sp. zn. 22 Cdo 389/1999.; SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 224 (§1040).

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2011, sp. zn. 26 Cdo 679/2010.; SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 224 (§1040).

domnívají, že tyto spory mezi spoluvlastníky je nutné řešit dle ustanovení o správě společné věci (v NOZ upraveno v § 1126 n.) Naopak ti, kteří připouštějí možnost vlastnické žaloby mezi spoluvlastníky, tvrdí, že ne všechny situace je možné podřadit pod režim správy společné věci.⁵⁵ Mezi zastánce přípustnosti vlastnické žaloby mezi spoluvlastníky se řadili jak Randa, tak také Rouček a Sedláček.⁵⁶ Dle mého názoru spočívá hlavní problém v tom, že nelze určit, čím právo k dané věci je silnější, a proto je otázkou, zda jsou splněny základní podmínky pro vyhovění žalobě. NOZ v tomto směru nic nového nepřináší, a bude proto záležet na budoucí praxi, jak se k dané problematice postaví.

Naproti tomu osobou aktivně legitimovanou k podání reivindikační žaloby není ten, „kdo věc svým jménem nabyvateli zcizil, aniž byl jejím vlastníkem a teprve poté k ní vlastnické právo nabyt.“⁵⁷ Toto pravidlo je zakotveno nově a vychází z § 366 OZO. Jde o projev základní zásady soukromého práva – *nemo turpitudinem suam alegare potest*, tj. nikdo nemůže mít prospěch z vlastního protiprávního jednání.⁵⁸ Jedná se o situace, kdy osoba A, která v této době není vlastníkem věci, zcizí určitou věc osobě B a následně k dané věci získá vlastnické právo (např. ji zdědí po původním majiteli). Nebýt tohoto pravidla, mohla by se osoba A domáhat vydání věci po osobě B, neboť osoba B by nebyla jejím vlastníkem, protože věc nabytá od neoprávněného (tedy od osoby A v době, kdy nebyla vlastníkem). Osoba A může osobě B danou věc zcizit úplatně i bezplatně. V tomto ustanovení je rovněž zakotveno pravidlo, podle něhož se vlastníkem dané věci stává nabyvatel, jakmile k ní zcizitel nabude vlastnické právo. Spáčil v komentáři k NOZ dodává, že ustanovení se nepoužije v situacích, kdy zákon povoluje nabývání vlastnického práva od neoprávněného.⁵⁹

Jestliže chce žalobce ve sporu o vydání věci uspět, musí tvrdit a prokázat, že je vlastníkem dané věci a že žalovaný mu danou věc zadržuje. Tyto povinnosti žalobce, jež se dnes dovozují pouze výkladem (a nic na tom nemění ani NOZ), byly v OZO

⁵⁵ KRÁLÍK, Michal. *Podílové spoluvlastnictví v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 291-292.

⁵⁶ RANDA: *Právo vlastnické...*, s. 206.; ROUČEK, František. In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl druhý (§ 285 – 530)*. Praha: Linhart, 1935, s. 310 (§ 366).

⁵⁷ Ust. § 1040 odst. 2 NOZ.

⁵⁸ DZ..., str. 272.

⁵⁹ ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 312-315 (§ 366).; SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 234-235 (§ 1040).; Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. května 1929, sp. zn. Rv II 635/28.

zakotveny explicitně.⁶⁰ Žalobce rovněž musí prokázat totožnost věci, která je jeho vlastnictvím a jejíž vrácení požaduje, s věcí, kterou mu žalovaný neoprávněně zadržuje. Jinak řečeno, žalobce musí danou věc dostatečně identifikovat. O identifikaci věci bude pojednáno v následující podkapitole.

Pokud jde o povinnost žalobce prokázat vlastnictví věci, je třeba toto tvrzení upřesnit. „Žalobce v řízení o vydání věci musí prokázat, že nastaly skutečnosti, s nimiž právní předpisy spojují nabytí vlastnického práva.“⁶¹ Není nutné, aby žalobce dokazoval, že jeho vlastnické právo existuje i ke dni rozhodování soudu o dané věci, neboť by se jednalo o tzv. *probatio diabolica* neboli obtížný důkaz. Pokud se totiž žalovaný brání námitkou, že vlastnické právo žalobce již zaniklo, vzniká mu povinnost to prokázat. Respektive žalovaný musí prokázat, že nastaly skutečnosti, se kterými právní předpisy spojují zánik vlastnického práva k věci. V praxi bývá velice obtížný i důkaz o nabytí vlastnického práva především v případě derivativního způsobu nabytí vlastnického práva, protože žalobce musí prokázat rovněž vlastnické právo svého předchůdce. Reivindikační žaloba je proto v praxi spíše žalobou z lepšího práva a žalobce unese důkazní břemeno, pokud prokáže, že nastala skutečnost, se kterou zákon spojuje vznik kvalifikované držby (jedná se o tzv. *actio Publiciana*) nebo detence. Úspěch v řízení pak, za splnění dalších podmínek, bude mít žalobce, jestliže žalovaný neprokáže lepší nebo alespoň stejně silné právo k věci.^{62 63}

Druhou skutečností, kterou žalobce musí prokázat, je skutečnost, že mu žalovaný danou věc zadržuje. Tomu je třeba opět rozumět tak, že žalobce prokazuje pouze nabytí držby nebo detence žalovaným a nemusí prokazovat, že držba (detence) v době rozhodování soudu trvá. Jestliže žalovaný tvrdí, že již držitelem nebo detentorem není, je na něm, aby to prokázal. Z výše uvedeného vyplývá, že osobou pasivně věcně legitimovanou může být držitel, který je zároveň detentorem věci, držitel, jenž danou věc nemá v detenci, a rovněž pouhý detentor, který není zároveň držitelem.⁶⁴ Přestože otázka, zda žalovaným může být držitel, který není zároveň detentorem věci, může být sporná, neboť takový držitel věc fakticky neovládá, názory odborníků i judikatura jsou v této věci jednotné. Již Rouček a

⁶⁰ Srov. ust. § 369 OZO.

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. března 2010, sp. zn. 28 Cdo 4638/2009.

⁶² SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 40-41.; ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 331-332 (§ 369).

⁶³ Podrobněji je daná problematika rozebrána v kapitole o žalobě z domnělého vlastnictví.

⁶⁴ ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 332 (§ 369).

Sedláček v komentáři k OZO danou možnost výslovně připouští. Stejně tak činí Spáčil ve své knize o ochraně vlastnického práva a držby v občanském zákoníku a rovněž Nejvyšší soud ČR.⁶⁵ Vzhledem k tomu, že NOZ ustanovení, jež se týká pasivně věcně legitimovaného subjektu (tedy § 1040 odst. 1 NOZ), prakticky nemění, není důvod se domnívat, že ve výkladu dané problematiky dojde ke změně.

V souvislosti s osobou aktivně legitimovanou je třeba zmínit rovněž problematiku formulace žalobního petitu. Žalobce je oprávněn v žalobě požadovat pouze to, co vyplývá z hmotného práva. V případě žaloby na vydání věci má tedy žalobce právo požadovat vydání věci. Nejvyšší soud je však toho názoru, že vydání věci lze požadovat pouze u věcí movitých. Petit žaloby, která se týká nemovitých věcí, by měl znít na vyklizení nemovitosti.⁶⁶ Tento názor Nejvyššího soudu se opírá o ustanovení § 257 OSŘ, které říká: „*Nařídí a provést výkon rozhodnutí lze jen způsoby uvedenými v tomto zákoně.*“ Ustanovení § 340 OSŘ pak u nemovité věci mluví o jejím vyklizení. Spáčil však nepovažuje názor Nejvyššího soudu za zcela jednoznačný, když uvádí, že se v praxi mohou vyskytovat situace, kdy se žalobce nedomáhá vyklizení nemovitosti, ale pouze vydání držby vlastnického práva k ní. Sám Spáčil ale dodává, že vzhledem k tomu, že judikatura je v tomto směru jednotná, je lepší formulovat petit na vyklizení nemovitosti.⁶⁷

3.2 Předmět reivindikace

Žalobou na vydání věci se lze domáhat vydání jakékoli věci v právním smyslu. Velkou změnou, kterou přináší NOZ, je, jak již bylo uvedeno výše, zavedení širšího pojetí věci v právním smyslu. Od 1. ledna 2014 je tudíž teoreticky možné se reivindikací domáhat vydání jak věcí hmotných, tak nehmotných. V souvislosti s tím však vyvstává hned několik praktických otázek. Je možné domáhat se vydání práva? Jak by byl formulován petit? A jakým způsobem by se realizovala exekuce? Z povahy reivindikace dle mého názoru spíše vyplývá, že by jejím předmětem měly být pouze věci hmotné. Je však otázkou, jak se k dané věci postaví odborná veřejnost a především soudy.

⁶⁵ Srov.: ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 332 (§ 369).; SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 40-41.; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2000, sp. zn. 22 Cdo 536/2000.

⁶⁶ Zpráva o zhodnocení rozhodovací činnosti soudů a státních notářství při řešení některých vlastnických a užívacích vztahů, projednaná a schválená občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu České socialistické republiky dne 29. března 1973, sp. zn. Cpj 25/73.

⁶⁷ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 42-45.

Předmětem žaloby na vydání věci ale může být pouze věc, kterou lze individualizovat tak, aby ji nebylo možné zaměnit s jinými věcmi stejného druhu. Za předpokladu, že žalobce splní tuto podmínku, může vindikovat rovněž věc zastupitelnou.⁶⁸

3.2.1 Individualizace věci

Dostatečná individualizace věci v žalobě je pro úspěch žaloby nezbytná. Je tomu tak proto, že žalobce musí prokázat, že věc, jejíž vlastnictví rovněž v řízení dokazuje, je totožná s věcí, kterou žalovaný drží nebo ji má v detenci. Svůj význam má povinnost individualizace věci rovněž z hlediska výkonu rozhodnutí, neboť exekuční titul musí být dostatečně určitý, aby jej bylo možné vykonat.⁶⁹

NOZ v § 1041 odst. 1 uvádí: „*Kdo se domáhá, aby mu věc byla vydána, musí ji popsat takovými znaky, kterými se rozeznává od jiných věcí téhož druhu.*“ Nejjednodušší situace z hlediska individualizace je u nemovitostí zapisovaných do katastru nemovitostí, jež je nutné identifikovat pomocí údajů, které vyžaduje zákon.⁷⁰ Avšak u části pozemku judikatura připouští, že je možné jej identifikovat i jinak, a to způsobem, který nevyvolává pochybnost o předmětu sporu. Nemovitosti nezapisované do katastru nemovitostí a také movité věci je nutné individualizovat způsobem, který záleží na konkrétních okolnostech případu. Pokud jde o již výše zmíněné zastupitelné věci (typickým příkladem jsou peníze), je možné je odlišit od jiných věcí téhož druhu např. pomocí sériových čísel.⁷¹

Po žalobci však není možné požadovat, aby vindikovanou věc odlišil od všech obdobných věcí stejného druhu. Jednalo by se o velmi obtížný důkaz, a to především u věcí vyráběných sériově. Proto je přípustné popsat danou věc pouze obecně. Jestliže by se však žalovaný bránil námitkou, že má ve své moci více věcí, jež odpovídají popisu věci v žalobě, vznikla by žalobci povinnost popsat danou věc přesněji.⁷²

Druhý odstavec § 1041 NOZ se zabývá movitými věcmi, jež nelze individualizovat uvedením charakteristických znaků – tzv. nerozeznatelnými věcmi.

⁶⁸ ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 334 (§ 370).

⁶⁹ ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 334 (§ 370).; SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 45.

⁷⁰ Ust. § 8 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí.

⁷¹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 241 (§ 1041).; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 1997, sp. zn. 2 Cdon 180/96.

⁷² SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 241 (§ 1041).; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. října 2002, sp. zn. 22 Cdo 1474/2002.

Konkrétně stanoví: „Vydání movité věci, kterou nelze rozeznat podle odstavce 1, zejména jedná-li se o peníze nebo o cenné papíry na doručitele smíšené s jinými věcmi téhož druhu, se lze domáhat, jen lze-li z okolností seznat vlastnické právo osoby, jež právo uplatňuje, a nedostatek dobré víry osoby, na níž je požadováno vydání věci.“ Význam tohoto ustanovení je dvojí. Jednak zakotvuje možnost žalobce prokázat totožnost věci jiným způsobem než popsáním charakteristickými znaky a jednak zakotvuje zvláštní způsob nabývání vlastnického práva od neoprávněného.⁷³

Z daného ustanovení vyplývá pro žalobce možnost v určitém konkrétním případě individualizovat nerozeznatelnou věc, zpravidla věc zastupitelnou, a to uvedením okolností, ze kterých lze seznat jeho vlastnické právo. Spáčil uvádí jako příklad zloděje, jenž ukradne peníze z pokladny. V tomto případě, jestliže je vlastník nedokáže individualizovat např. pomocí sériových čísel (aplikoval by se § 1041 odst. 1), je možné je odlišit pomocí místa, na němž je zloděj schoval. V případech dle § 1041 odst. 2 však nesmí dojít ke smíšení s jinými věcmi stejného druhu. Tímto ustanovením je tedy vyloučena tzv. vindikace kvantity. Pokud ovšem žalobce v konkrétním případě nerozeznatelnou věc individualizuje, neznamená to ještě, že je žaloba na její vydání přípustná.⁷⁴ V takových případech zákon podmiňuje přípustnost žaloby rovněž nedostatkem dobré víry žalovaného.

K nabytí vlastnického práva žalovaným dojde, jestliže dané nerozeznatelné věci nabyt v dobré víře. Nezáleží na tom, zda převodce byl vlastníkem věci, a ani na tom, zda převodce jednal v dobré víře či nikoli. Původní vlastník nerozeznatelných věcí by v případě prokázání dobré víry žalovaného při nabývání těchto věcí neuspěl s žalobou na vydání věcí, ani pokud by dokázal dané nerozeznatelné věci individualizovat.⁷⁵ Vzhledem k tomu, že se jedná o zvláštní případ nabývání vlastnického práva od neoprávněného, je při hodnocení dobré víry nabyvatele třeba vycházet z ustanovení § 1109 a násl. NOZ, v nichž je nabývání vlastnického práva od neoprávněného upraveno. Dobrá víra se musí vztahovat na oprávnění převodce vlastnické právo převést. Úprava v NOZ je tak benevolentnější než úprava v jeho

⁷³ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 241-242 (§ 1041).

⁷⁴ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 241-242 (§ 1041).

⁷⁵ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 241-242 (§ 1041).; ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 338-339 (§ 371).

inspiračním zdroji, tedy v ABGB, v němž je vyžadováno, aby byl nabyvatel v dobré víře, že převodce je vlastníkem dané věci.⁷⁶

Mám za to, že pravidlo uvedené v § 1041 odst. 2 je formulováno zbytečně komplikovaně a hrozí, že lidé, kteří nemají právní vzdělání, jej nebudou umět správně interpretovat. Rovněž se domnívám, že v porovnání s obecnou úpravou nabývání vlastnického práva od neoprávněného dle § 1109 n. je toto pravidlo nastaveno pro vlastníka příliš tvrdě. Dle tohoto pravidla, jestliže žalovaný prokáže svou dobrou víru v oprávnění převodce převést vlastnické právo, stává se bez dalšího vlastníkem dané věci. Není rozhodné, jakým způsobem věc nabyt, a původní vlastník věci se ani nemůže bránit námitkou, že danou věc ztratil nebo mu byla odcizena, jako je tomu v obecné úpravě nabývání vlastnického práva od neoprávněného.

3.2.2 Věc hromadná, příslušenství a součást věci

Otázka, zda může být předmětem žaloby na vydání věci rovněž věc hromadná, mohla být do nabytí účinnosti NOZ považována za spornou, neboť ObčZ věc hromadnou nevymezoval. Přesto však hromadná věc byla považována za předmět právních vztahů, a tudíž rovněž za předmět reivindikace.⁷⁷ NOZ již hromadnou věc výslovně zakotvuje v § 501, proto se domnívám, že již nemůže být pochyb o tom, že hromadná věc může být vindikována jako kterákoli jiná věc. Je však otázkou, jakým způsobem má být hromadná věc v žalobě individualizována. Zda je nutné charakterizovat každou jednotlivou věc samostatně, nebo je-li dostačující popsat ji pouze jako celek. Spáčil se domnívá, že je dostačující charakterizovat hromadnou věc jako celek. Dodává ovšem, že žalobce by byl pravděpodobně nucen podat novou žalobu na vydání jednotlivých věcí, jestliže by žalovaný ani na základě rozsudku, jímž byla stanovena povinnost hromadnou věc vydat, některé její části nevydal.⁷⁸ Dle mého názoru rovněž není nutné identifikovat každou jednotlivou část hromadné věci. Vzhledem k problému, jenž může nastat při vydávání hromadné věci, je však vhodné uvést alespoň přibližný počet věcí, z nichž se věc hromadná skládá, a alespoň obecně popsat jednotlivé součásti, především v případě, že se věc hromadná neskládá pouze ze stejnorodých věcí.

⁷⁶ DOBROVOLNÁ, Eva. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 10, s. 348-353.

⁷⁷ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 49-50.; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2012, sp. zn. 22 Cdo 1213/2012.

⁷⁸ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 241-242 (§ 1041).

Polská úprava problematiky věcí hromadných jako předmětu reivindikační žaloby se od české úpravy liší. Možnost vindikace věci hromadné je připuštěna v případech, kdy se hromadná věc skládá ze stejnorodých věcí, které jako celek slouží jednomu účelu a rovněž se s ní jako s jedním celkem nakládá. Jako příklad je uváděna knihovna, případně soubor známek. V ostatních případech je třeba vindikovat každou jednotlivou věc zvlášť. Stejně tak závod nemůže být předmětem reivindikace jako celek.⁷⁹

Součást věci definuje NOZ jako „vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí.“⁸⁰ Pokud jde o žalobu na vydání věci, je situace poměrně jednoduchá. Součást věci sdílí osud věci, jejíž je součástí, a proto není nezbytné ji v žalobě individualizovat. Žalovaný je vždy povinen vydat věc i s jejími součástmi, aniž by tato povinnost musela být explicitně stanovena v rozsudku.⁸¹

„Příslušenství věci je vedlejší věc vlastníka u věci hlavní, je-li účelem vedlejší věci, aby se jí trvale užívalo společně s hlavní věcí v rámci jejich hospodářského určení.“⁸² Otázka, zda příslušenství věci sdílí osud věci hlavní, tedy zda právní úkony (dle NOZ právní jednání), jež se týkají věci hlavní, se vztahují rovněž na její příslušenství, byla doposud rovněž velmi spornou. Na tuto otázku existují protichůdné názory jak v odborné literatuře, tak v judikatuře.⁸³ V ObčZ se nenalézalo ustanovení, které by danou problematiku obecně řešilo. V praxi tak spíše převládá názor, že je u daného právní úkonu přinejmenším třeba výslovně uvést, že se má vztahovat rovněž na příslušenství věci.⁸⁴ NOZ již situaci řeší pomocí vyvratitelné právní domněnky, když v § 510 odst. 2 stanoví: „Má se za to, že se právní jednání a práva i povinnosti týkající se hlavní věci týkají i jejího příslušenství. Co se týká žaloby na vydání věci, Spáčil v komentáři k NOZ zastává i přes uvedené ustanovení § 510 odst. 2 názor, že žalobce je povinen v žalobě výslovně uvést, že žádá vydání věci s příslušenstvím, a rovněž ono příslušenství popsat, neboť není povinností soudu

⁷⁹ DYBOWSKI, Tomasz. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: C. H. Beck, 2007, s. 494-495.

⁸⁰ Ust. § 505 NOZ.

⁸¹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 241 (§ 1041).

⁸² Ust. § 510 NOZ.

⁸³ Srov.: ELIÁŠ, Karel. Součást věci a příslušenství věci. *Ad Notam*, 2007, roč. 5, č. 4, s. 103-110.; SPÁČIL, Jiří. Sporné otázky institutu „příslušenství věci“. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 2, s. 39-41.; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. srpna 2001, sp. zn. 28 Cdo 133/2001.; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. září 2003, sp. zn. 2772/2000.; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 22 Cdo 1844/2004.

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. září 2003, sp. zn. 2772/2000.; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 22 Cdo 1844/2004.

zkoumat, zda k dané věci nenáleží také příslušenství.⁸⁵ Já mám však za to, že ačkoli žaloba není právním jednáním, může pro ni § 510 odst. 2 sloužit minimálně jako určité vodítko. K rozřešení této problematiky je však třeba počkat na relevantní judikaturu k dané věci.

3.3 Osoba pasivně legitimovaná

Kdo je osobou pasivně legitimovanou, tedy žalovaným, vyplývá již z definice žaloby na vydání věci. Žalovaným je ten, kdo žalobcovu věc neoprávněně zadržuje, to však neznámá, že žalovaný musí mít věc fakticky u sebe. Jak již bylo uvedeno výše, žalovat na vydání věci lze samozřejmě držitele, jenž je zároveň detentorem věci, ale také držitele, který není detentorem věci, jehož lze však dle judikatury Nejvyššího soudu žalovat pouze tehdy, jestliže má možnost předmět reivindikace od svého detentora získat. Tak tomu ovšem nebude v případě, že oprávněný držitel předmět reivindikace platně pronajme.⁸⁶ Žalovaným může být rovněž pouhý detentor věci. Může to být jak osoba, jež získala věc do detence od jejího vlastníka, avšak nadále již nemá právo mít danou věc v detenci (v tomto případě vzniká konkurence reivindikace s žalobou na vrácení věci opírající se o obligační vztah), tak rovněž osoba, již danou věc předal do detence pouhý držitel (odlišný od vlastníka). Je potřeba také dodat, že osobou pasivně legitimovanou může být rovněž pouze jeden z několika držitelů či detentorů.⁸⁷

Odlišně je osoba pasivně legitimovaná upravena v polském KC, jehož čl. 222 uvádí, že se vlastník věci může domáhat jejího vydání od osoby, která danou věc fakticky ovládá. Z toho lze dovodit, že žalovaným může být jak držitel, tak i detentor věci, avšak pravděpodobně jím nemůže být držitel, který není zároveň detentorem, neboť ten danou věc fakticky ovládat nemůže. Vlastníkovi věci je tak podle polského práva poskytována slabší ochrana než dle práva českého.⁸⁸

3.3.1 Problematika zániku, ztráty a zcizení vindikované věci; předstíraná držba

V souvislosti s osobou pasivně legitimovanou je nezbytné rozebrat rovněž problém, který vznikne, jestliže před nebo po vzniku sporu dojde ke ztrátě, zničení nebo zcizení vindikované věci. Obdobný problém vznikne, jestliže žalovaný svou držbu práva k dané věci pouze předstírá s úmyslem uvést vlastníka věci v omyl.

⁸⁵ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 241 (§ 1041).

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2000, sp. zn. 22 Cdo 536/2000.

⁸⁷ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 225 (§ 1040).

⁸⁸ DYBOWSKI, Tomasz. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: C. H. Beck, 2007, s. 503-504.

V důsledku uvedených skutečností nemůže být žaloba na vydání věci úspěšná. Jedná se o problematiku tzv. fiktivních držitelů.⁸⁹

ObčZ danou problematiku v ustanoveních o vlastnických žalobách výslovně neřešil a změna nepřišla ani s občanským zákoníkem novým, což považují za nedostatek nové právní úpravy. Řešení je proto třeba dovodit výkladem. V první řadě je třeba uvést § 11 NOZ, který je pro řešení dané problematiky důležitý a který říká: *„Obecná ustanovení o vzniku, změně a zániku práv a povinností ze závazků v části čtvrté tohoto zákona se použijí přiměřeně i na vznik, změnu a zánik jiných soukromých práv a povinností.“*

Pokud jde o zánik věci nebo její ztrátu, je důležité rozlišit, zda byla v daném momentu věc v držení poctivého či nepoctivého držitele dle § 992 NOZ. Dle tohoto ustanovení je poctivý držitel ten, *„kdo má z přesvědčivého důvodu za to, že mu náleží právo, které vykonává.“* Nepoctivým držitelem je naopak ten, *„kdo ví nebo komu musí být z okolností zjevné, že vykonává právo, které mu nenáleží.“* Podrobněji je tento pojem vymezen v kapitole o rozsahu vydání věci. Nepoctivý držitel má povinnost věc vydat již od okamžiku, kdy se ujme držby, a proto se již vznikem držby dostává do prodlení a dle § 1974 NOZ nese nebezpečí škody na věci. Nebezpečí však nenese, jestliže *„prokáže, že by škoda vznikla i při řádném plnění jeho povinností nebo že škodu způsobil vlastník věci.“* Poctivý držitel za zánik či ztrátu věci neodpovídá, protože je oprávněn s danou věcí jakkoli nakládat. Z toho důvodu je nutné stanovit, kdy se z poctivého držitele stává držitel nepoctivý. Stane se tak, jakmile se poctivý držitel dozví o skutečnostech, z nichž je objektivně schopen dovodit, že vykonává právo, jež mu nenáleží. Toto obecné pravidlo je konkretizováno v § 995 NOZ, jenž říká, že *„bylo-li vyhověno žalobě napadající držbu nebo její poctivost, považuje se poctivý držitel za nepoctivého nejpozději od okamžiku, kdy mu byla doručena žaloba.“* Pokud tedy poctivý držitel nevydá danou věc bez zbytečného odkladu poté, co se stane nepoctivým, dostává se rovněž do prodlení a rovněž nese nebezpečí škody na věci dle § 1974 NOZ. U držitele, jenž se považuje za nepoctivého dle § 995 NOZ, je stanoven zvláštní liberační důvod, neboť tento držitel neodpovídá za náhodu, která by se nebyvala stala, pokud by se věc nacházela u svého vlastníka, avšak pouze v případě, že spor svévolně nezdržuje.⁹⁰

⁸⁹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 226 (§ 1040).

⁹⁰ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 226 (§ 1040).

Jestliže tedy držitel ve stanovených případech odpovídá za škodu způsobenou ztrátou nebo zánikem věci, je otázkou, jakým způsobem se může vlastník svého nároku domoci. Nejjednodušší se jeví podat žalobu s eventuálním petitem, v níž je požadováno vydání věci, a pro případ, že to nebude možné, požadovat zaplacení peněžité částky jako náhrady za způsobenou škodu. Nejvyšší soud ČR k tomu judikoval: „Žaloba, jíž se při neúspěšnosti vindikační žaloby vlastník věci domáhá alespoň peněžité náhrady, nemá již charakter vlastnické žaloby, neboť není způsobilým prostředkem k opětovnému uchopení držby a obnovení výkonu vlastnických oprávnění k předmětné věci (...), jde proto o žalobu na náhradu škody“⁹¹

Co se týká situací, kdy určitá osoba předstírá držbu nebo se úmyslně zbaví držby věci po podání žaloby, vzniká žalobci rovněž právo na náhradu škody, které lze vyvodit z § 2909 n. NOZ, jenž zakotvuje odpovědnost za škodu vzniklou úmyslným porušením dobrých mravů. Odpovědnost vzniká pouze za splnění podmínek v daném ustanovení stanovených.⁹²

Domnívám se, že pro danou problematiku je lepší řešení zvoleno v ABGB, kde jsou tyto situace řešeny výslovně a dané ustanovení je přehledně umístěno u ustanovení zabývajících se žalobou na vydání věci. Při předstírání držby je explicitně stanovena odpovědnost předstírajícího za škodu, kterou tím způsobí. Při úmyslném zbavení se držby věci po podání žaloby zákon stanovuje, že žalovaný je povinen žalobci danou věc na své náklady opět obstarat, nebo mu uhradit její hodnotu, přičemž právo zvolit jeden ze způsobů má žalobce.⁹³

Výše uvedená pravidla se budou obdobně aplikovat, jestliže dojde ke zcizení, zničení či ztrátě věci detentorem věci, nebo pokud by detentor svou detenci pouze předstíral ve snaze uvést vlastníka věci v omyl.⁹⁴

K dané věci je třeba však dodat, že výše uvedený názor Spáčila na danou problematiku prezentovaný v komentáři k NOZ není jediný možný způsob nahlížení na danou problematiku. Objevuje se i názor, že při zcizení, zničení či ztrátě věci má žalobce nárok na náhradu škody podle obecných ustanovení o náhradě škody,⁹⁵ a

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2008, sp. zn. 28 Cdo 2649/2006.

⁹² SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 226 (§ 1040).

⁹³ RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch mit IPRG, EVÜ, EheG, MRG, WGG, WEG, BTVG, HeizKG, KSchG in zwei Bänden. 1. Band. §§ 1-1174*. 3. vydání. Wien: Manzsche Verlags – und Universitätsbuchhandlung, 2000, s. 592-593 (§ 378).

⁹⁴ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 226 (§ 1040).

⁹⁵ Srov. ust. § 420 n. ObčZ a ust. § 2910 n. NOZ.

rovněž názor, že se jedná o věcný nárok, kdy žalobce může po žalovaném požadovat úhradu hodnoty věci v penězích, přičemž se nezkoumá zavinění.⁹⁶

3.4 Obrana žalovaného

Prostředkem obrany žalovaného proti žalobě na vydání věci jsou tzv. námitky žalovaného. Pojem námitky vychází stejně jako v zásadě celá terminologie týkající se vlastnických žalob z jejich procesního pojetí. Obrana žalovaného může spočívat buď v popírání tvrzení žalobce, že věc vlastníkově neoprávněně zadržuje, nebo v tvrzení, že žalobce není vlastníkem věci, ale také v tvrzení, že je oprávněn mít věc u sebe a to na základě věcného či obligačního práva, úředního rozhodnutí, nebo ze zákona. Jestliže výše uvedené námitky nelze uplatnit a budou tak splněny všechny předpoklady reivindikační žaloby, může žalovaný uplatnit námitku rozporu výkonu vlastnického práva žalobce s dobrými mravy, nebo tvrdit, že tento výkon je zneužitím práva.⁹⁷

3.4.1 Námitka, že žalovaný není držitelem či detentorem věci

Tato námitka může spočívat v pouhém popírání tvrzení žalobce, že žalovaný je držitel či detentor dané věci, neboť, jak již bylo uvedeno v kapitole o aktivně legitimované osobě, je to žalobce, kdo je povinen prokázat, že mu žalovaný věc zadržuje. Jestliže však žalobce skutečně prokáže, že nastaly skutečnosti, s nimiž zákon spojuje nabytí držby nebo detence, musí žalovaný, pokud chce ve sporu uspět, prokázat, že po nabytí držby/detence nastaly skutečnosti, s nimiž zákon spojuje jejich pozbytí. Rozhodnutí o této námitce bude závislé na skutkových zjištěních.⁹⁸

3.4.2 Námitka, že žalovaný je oprávněn mít věc u sebe

Pod tuto námitku lze podřadit několik tvrzení, jimiž se žalovaný může proti reivindikaci bránit. Jednat může tvrdit, že je oprávněn mít věc v detenci na základě obligačního práva. Vznik obligačního práva, respektive skutečnosti, s nimiž zákon vznik obligačního práva spojuje, je povinen dokázat. Jako příklad takového práva lze uvést právo vznikající na základě smlouvy nájemní či pachtovní, smlouvy o výpůjčce nebo rovněž na základě smlouvy o dílo. Nelze sem však zařadit výprosu, neboť

⁹⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 1.* 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 324.

⁹⁷ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 58-59.

⁹⁸ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 226 (§ 1040).

žalovaný by byl povinen danou věc vrátit, jakmile by o to byl jejím vlastníkem (žalobcem) požádán. V případě, že právo mít věc v detenci již zaniklo, může se vlastník domáhat vydání věci nejen prostřednictvím vlastnické žaloby, ale také prostřednictvím žaloby na vrácení věci opírající se o obligační vztah.⁹⁹

Žalovaný může dále namítat, že je oprávněn mít věc u sebe na základě práva věcného, konkrétně věcného práva k věci cizí (např. právo zástavní nebo zadržovací). Žalovaný bude opět povinen prokázat skutečnosti, se kterými zákon vznik věcného práva spojuje. Často se objevuje námitka, že žalovaný má k dané věci právo odpovídající věcnému břemeni, jež vydržel. V takovém případě platí obdobně, co bylo uvedeno o námitce vydržení práva odpovídajícího věcnému břemeni u žaloby negatorní (kapitola 2.2.).¹⁰⁰

V neposlední řadě může žalovaný použít ke své obraně námitku, že má věc u sebe na základě úředního rozhodnutí nebo ze zákona. Příkladem oprávnění vznikajícího ze zákona může být právo obecného užívání.

3.4.3 Námitka, že žalobce není vlastníkem věci

Žalobce je povinen v řízení prokázat, že nastaly skutečnosti mající za následek vznik vlastnického práva. Žalovaný však může namítat, že poté nastaly další skutečnosti, s nimiž zákon naopak spojuje zánik vlastnického práva žalobce. Toto své tvrzení by žalovaný musel prokázat. Často se opět vyskytuje námitka, že žalobce není vlastníkem věci, neboť žalovaný vlastnické právo vydržel. Obdobně jako u negatorní žaloby platí, že dlouhodobé užívání samo o sobě k vydržení vlastnického práva nestačí. Je třeba rovněž splnit předpoklady vydržení, upravené v § 1089 n. NOZ. Především je nezbytná držba poctivá a pravá. Aby byla držba způsobilá k vydržení, je v rovněž § 1090 odst. 1 NOZ vyžadováno, aby se opírala o právní důvod, „*který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci, nebo kdyby bylo zřízeno oprávněnou osobou.*“ Dle důvodové zprávy k NOZ není tato držba držbou řádnou ve smyslu § 991 NOZ, u níž je navíc požadováno uchopení bezprostřední bez rušení držby cizí, ujmutí se držby z vůle dosavadního vlastníka, nebo nabytí na základě výroku orgánu veřejné moci. NOZ zavádí v § 1095 možnost tzv. mimořádného vydržení, které vyžaduje dvojnásobnou vydržecí dobu, ale na druhou stranu není nutná řádná a pravá držba, nesmí se však prokázat nepoctivý

⁹⁹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 226-227 (§ 1040).; SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 62.

¹⁰⁰ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 62.

úmysl vydržitele. Pro rozebíranou námitku, že žalobce není vlastníkem věci, je nezbytné poukázat na to, že nepoctivý úmysl musí prokázat ten, kdo se ho dovolává. Namítne-li tedy žalovaný, že věc dle § 1095 vydržel, je povinen dokázat pouze uplynutí vydržecí doby.¹⁰¹

Spornými případy, které lze podřadit pod tuto kategorii námitek, jsou případy odstoupení od smlouvy a jeho vliv na vlastnické právo třetích osob. Jedná se o případy, kdy určitá osoba (původní vlastník) převede vlastnické právo k určité věci smlouvou na další osobu, avšak za určitou dobu od této smlouvy odstoupí. Mezitím však druhý účastník dané smlouvy převede vlastnické právo k předmětné věci na třetí osobu. Vzniká tak otázka, zda se odstoupením od smlouvy obnovuje vlastnické právo původního vlastníka věci. Judikatura k této problematice není úplně jednotná. Objevují se názory, že se vlastnické právo původního vlastníka věci obnovuje,¹⁰² a rovněž názory, že vlastnické právo řádně nabyté třetí osobou zůstává při odstoupení od smlouvy původním vlastníkem věci nedotčeno.¹⁰³ Nejvyšší soud k tomu uvádí: „Zrušením kupní nebo jiné smlouvy o převodu vlastnictví k nemovitosti s účinky „od počátku“ nastává stejný právní stav, jako kdyby nabyvatel nikdy nebyl vlastníkem převáděné nemovitosti, žádná další osoba nemohla nabýt od nabyvatele vlastnické právo k převáděné nemovitosti, neboť nabyvatel nemohl převést na jiné právo, které sám neměl. Okolnost, zda další osoba byla při uzavření smlouvy v dobré víře, že nemovitost nabývá od vlastníka, je nerozhodná, neboť dobrá víra v tomto směru by mohla mít právní význam, jen kdyby to stanovil zákon.“¹⁰⁴ Naproti tomu Ústavní soud ve svém nálezu argumentuje následujícím způsobem: „Vlastnické právo dalších nabyvatelů, pokud své vlastnické právo nabyli v dobré víře, než došlo k odstoupení od smlouvy, požívá ochrany v souladu s čl. 11 Listiny základních práv a svobod a s ústavními principy právní jistoty a ochrany nabytých práv vyvěrajícími z pojmu demokratického právního státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy, a nezaniká.“¹⁰⁵ NOZ již v § 2005 explicitně zakotvil, že pokud dojde k odstoupení od smlouvy, nejsou

¹⁰¹ DZ..., s. 280.; PETR, Bohuslav. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 313-327 (§ 1089 n.).

¹⁰² Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2000, sp. zn. CpjN 38/98.; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2006, sp. zn. 31 Cdo 2808/2005.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. listopadu 1999, sp. zn. 22 Cdo 1186/1998.; Nález Ústavního soudu ze dne 23. ledna 2001, sp. zn. II. ÚS 77/2000.; Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06.; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2008, sp. zn. 31 Cdo 3177/2005.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2006, sp. zn. 31 Cdo 2808/2005.

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06.

dotčena práva třetích osob, která tyto osoby nabyly v dobré víře. Tudíž nyní relevanci dobré víry stanovuje výslovně zákon a naplňuje tak požadavek Nejvyššího soudu, jenž vyslovil ve výše zmíněném rozsudku. Je třeba ještě uvést, že je to žalobce, kdo je povinen prokázat, že třetí osoba (žalovaný) nebyla při nabývání vlastnického práva v dobré víře, a tudíž že vlastnické právo žalobce se odstoupením od smlouvy obnovilo.¹⁰⁶

V souvislosti s touto kategorií námitek proti vlastnickým žalobám je rovněž zapotřebí upozornit na nově upravenou možnost nabytí vlastnického práva od neoprávněného. Do nabytí účinnosti NOZ bylo možné nabýt vlastnické právo od neoprávněného pouze výjimečně. ObchZ připouštěl tuto možnost za podmínek upravených v § 446. A ObčZ povoloval nabytí vlastnického práva od neoprávněného v § 486 (nabytí vlastnického práva od nepravého dědice), v § 656 (nabytí vlastnického práva od zhotovitele při prodeji nevyzvednuté věci) a v § 773 (nabytí vlastnického práva od dopravce při prodeji nevyzvednuté zásilky).¹⁰⁷ Nyní se tato možnost podstatně rozšířila a zároveň se tak rozšířila možnost žalovaného namítat, že je vlastníkem vindikované věci, neboť ji nabyl v dobré víře v oprávnění druhé strany převést vlastnické právo, a splnil také další podmínky uvedené v § 1109 n. NOZ.

3.4.4 Námitka, že výkon práva žalobcem je v rozporu s dobrými mravy, nebo že jde o zneužití práva

Přestože by jinak byly splněny všechny předpoklady pro to, aby žalobci bylo přiznáno právo na vydání věci, může žalovaný namítat, že výkon práva žalobce je v rozporu s dobrými mravy, nebo je zjevným zneužitím práva. Oba tyto instituty slouží jako „korektiv abstraktnosti právních norem.“¹⁰⁸ Jejich úkolem je chránit osoby proti jednáním, která právní norma jako taková nezakazuje, avšak jsou nějakým způsobem závadná a nežádoucí.

Za účinnosti ObčZ vycházel jak zákaz výkonu práva v rozporu s dobrými mravy, tak zákaz zneužití práva z § 3 odst. 1. Přičemž zneužití práva bylo často judikaturou ztotožňováno s šikanózním jednáním.¹⁰⁹ V NOZ však došlo k posunu v chápání

¹⁰⁶ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 228 (§ 1040).

¹⁰⁷ PETR, Bohuslav. *Nabývání vlastnictví originálním způsobem*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 161-164.

¹⁰⁸ PULKRÁBEK, Zdeněk. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I, § 1-117*. Praha: Leges, 2013, s. 142-170 (§ 8).

¹⁰⁹ PULKRÁBEK, Zdeněk. In MELZER, TÉGL (eds). *Občanský zákoník – ...*, s. 178 (§ 8).; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99.

těchto dvou pojmů. Pokud jde o zneužití práva, jeho zákaz je stanoven v § 8 NOZ. Pulkrábek uvádí, že zneužití práva je takový výkon práva, jenž se formálně uskutečňuje v intencích právní normy, ale je závadný a z toho důvodu mu nemůže být poskytována právní ochrana. Ona závadnost přitom spočívá v rozporu výkonu práva se základními zásadami právního řádu. Podle § 8 NOZ však zneužití práva musí být zjevné. Je možné rozlišit několik typů zneužití práva. Jedná se například o výkon práva, který je v rozporu s jeho účelem, přičemž šikana, tedy výkon práva, jehož jediným účelem je poškodit druhou stranu, je pouze jeho podtypem. Dalším typem zneužití práva je hrubý nepoměr mezi zájmy obou stran. Příkladem tohoto typu souvisejícím s reivindikací může být podání žaloby na vyklizení nemovitosti, jestliže žalovaný se nachází v takové sociální situaci, kdy vyhovění žalobě by znamenalo „závažný zásah do jeho životních poměrů.“¹¹⁰ Pulkrábek rovněž uvádí jako druhy zneužití práva výkon práva méně šetrným způsobem, rozpor s vlastním předchozím jednáním, požadování toho, co má být vzápětí vráceno, a výkon práva získaného vlastním nepoctivým jednáním.¹¹¹

Co se týká rozporu výkonu práva s dobrými mravy, NOZ jej výslovně nezakazuje. Pulkrábek se domnívá, že zákaz výkonu práva v rozporu s dobrými mravy by měl být podřazen zakazu zneužití práva, tedy být jeho podtypem, ale pouze jestliže bude i dle NOZ chápán jako jedna ze základních zásad.¹¹²

Není bez zajímavosti, že v polském právu je možnost použití námitky zneužití práva zpochybňována. Objevují se i názory, že není přípustné zamítnutí žaloby na vydání věci na základě čl. 5 KC, který říká, že výkon práva odporující pravidlům společenského soužití nebo společensko-hospodářskému účelu zákona nepožívá právní ochrany. Avšak dle jiného názoru není možné aplikaci čl. 5 KC v rozhodování o reivindikační žalobě vyloučit, neboť čl. 5 KC je součástí platného práva a každý výkon subjektivního práva s ním musí být v souladu.¹¹³

V souvislosti s problematikou zneužití práva a rozporu výkonu práva s dobrými mravy je nezbytné zmínit rovněž problematiku tzv. lichevních smluv. Do účinnosti NOZ nebyla lichva v občanském právu upravena a soudy byly nuceny pouze dovozovat neplatnost lichevních smluv pro jejich rozpor s dobrými mravy. NOZ neplatnost lichevních smluv již upravuje výslovně v § 1796, když říká: „*Neplatná je*

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2003, sp. zn. 22 Cdo 1630/2002.

¹¹¹ PULKRÁBEK, Zdeněk. In MELZER, TÉGL (eds). *Občanský zákoník –...*, s. 149-182 (§ 8).

¹¹² PULKRÁBEK, Zdeněk. In MELZER, TÉGL (eds). *Občanský zákoník –...*, s. 170 (§ 8).

¹¹³ DYBOWSKI, Tomasz. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: C. H. Beck, 2007, s. 511-512.

smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.“ Výslovné zakotvení neplatnosti lichevních smluv považuji za přínos nové úpravy. Naopak za nedostatek lze považovat to, že toto ustanovení obsahuje několik neurčitých pojmů, což může především ze začátku vyvolávat nejistotu, zda se o lichevní smlouvu v daném konkrétním případě jedná či nikoli. Navíc není zcela jednoznačné, zda se v případě neplatnosti lichevních smluv jedná o neplatnost relativní či absolutní. O absolutní neplatnost právního jednání dle § 588 NOZ jde, jestliže je dané jednání ve zjevném rozporu s dobrými mravy, odporuje-li zákonu a současně zjevně narušuje veřejný pořádek, nebo zavazuje-li k plnění od počátku nemožnému. Lichevní smlouvy nepochybně odporují dobrým mravům. Je však otázka, zda u každé lichevní smlouvy nastává zjevný rozpor s dobrými mravy, a tudíž zda je každá lichevní smlouva sankcionována absolutní neplatností. Domnívám se, že na danou otázku nelze odpovědět kladně, a to z několika důvodů. Jednak proto, že se jistě vyskytnou lichevní smlouvy, u nichž nebude patrný zjevný rozpor s dobrými mravy. A jednak samotný NOZ obecně upřednostňuje relativní neplatnost před neplatností absolutní a dává tak smluvní straně možnost svobodně se rozhodnout, zda neplatnost namítne či nikoli. A jak upozorňuje Bezouška, v případě lichevních smluv si lze představit případy, kdy bude pro poškozenou smluvní stranu výhodnější neplatnost smlouvy nenamítat.¹¹⁴ Dle mého názoru bude tudíž nutné v každém jednotlivém případě zkoumat, jestli je daná lichevní smlouva neplatná absolutně nebo relativně.

Vrátíme-li se k námitkám žalovaného proti reivindikaci, lze tedy konstatovat, že žalovaný se může bránit námitkou, že smlouva, kterou věc na žalobce převedl, je neplatná z důvodu lichvy a žalobce tudíž není vlastníkem věci.¹¹⁵

3.5 Rozsah vydání

Rozsah vydání je vymezen v §§ 996-1001 NOZ, tedy v ustanoveních týkajících se držby a nikoli ochrany vlastnického práva. Pro porovnání je možné uvést polský

¹¹⁴ BEZOUŠKA, Petr. *Lichva* [online]. prkpartners.cz [cit. 4. června 2014]. Dostupné na <<http://www.prkpartners.cz/rekodifikace/legislativni-novinky/384-lichva/>>.

¹¹⁵ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 227 (§ 1040).

KC, v němž je úprava dané problematiky dle mého názoru přehledněji zařazena k ustanovením upravujícím vlastnické žaloby.¹¹⁶

Rozsah vydání závisí na tom, zda má vindikovanou věc u sebe držitel poctivý či nepoctivý, proto je důležité nejprve vymezit, kdy je držitel považován za poctivého. NOZ vymezuje poctivou držbu v § 992. Jestliže má být držitel považován za poctivého, musí mít jednak přesvědčivý důvod, aby se mohl domnívat, že mu dané právo přísluší, a rovněž nesmí existovat okolnosti, ze kterých by mu muselo být zjevné, že právo, jež vykonává, mu nenáleží. Tudíž poctivou držbu zakládá subjektivní dobrá víra držitele. Subjektivní dobrá víra je v komentáři k NOZ vymezena jako „subjektivní mylné, avšak v konkrétním případě omluvitelné přesvědčení osoby o (ne)existenci nějaké skutečnosti, nějakého práva či právního poměru.“¹¹⁷ Mohou se však vyskytovat i situace, kdy přesvědčení dané osoby mylné není, neboť poctivým držitelem je rovněž vlastník věci. Je nezbytné dodat, že při hodnocení dobré víry držitele se postupuje objektivně. Poctivým držitelem je tedy osoba, která je v dobré víře „se zřetelem ke všem okolnostem.“ Hovoří se tak o tzv. objektivizovaném pojetí dobré víry. Proto by se nemělo přihlížet k subjektivním kritériím jako například nezkušenost osoby.¹¹⁸

Nezbytné je rovněž vymezit, kdy se z poctivého držitele stane držitel nepoctivý. O tom platí totéž, co bylo řečeno v kapitole o ztrátě, zániku a zcizení vindikované věci.

Co se týká vydávání věci detentorem, NOZ tuto problematiku neupravuje, a pravděpodobně se tudíž bude postupovat analogicky dle §§ 996-1001.

3.5.1 Rozsah vydání věci poctivým držitelem

Z logiky věci vyplývá, že poctivý držitel má při vydávání věci více práv než držitel nepoctivý. Především mu náleží plody a užitky vindikované věci, ale rovněž má právo na náhradu nutných nákladů na zachování podstaty věci, nákladů účelně vynaložených a také některých nákladů učiněných ze záliby či pro okrasu. Tato práva však mají svá omezení.

Pokud jde o právo na plody a užitky věci, je nejprve třeba tyto pojmy odlišit. Oba pojmy jsou, na rozdíl od ObčZ a stejně tak od OZO, v NOZ definovány. Plody (*fructus*

¹¹⁶ Ust. čl. 224-229 KC.

¹¹⁷ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In MELZER, TÉGL (eds). *Občanský zákoník – ...*, s. 105 (§ 6).

¹¹⁸ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In MELZER, TÉGL (eds). *Občanský zákoník – ...*, s. 105 (§ 6).; SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 87-90 (§ 992).; SPÁČIL, Jiří. Poctivá držba v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 2, s. 63-70.

naturales) jsou dle § 491 odst. 1 NOZ „to, co věc pravidelně poskytuje ze své přirozené povahy, jak je dáno jejím obvyklým účelovým určením a přiměřeně k němu, ať s přičiněním člověka nebo bez něho.“ Můžeme je rozdělit na plody oddělené, které jsou samostatnými věcmi v právním smyslu, a neoddělené, které jsou součástí plodonosné věci a sdílí její právní osud. Plody se stávají vlastnictvím držitele ihned po oddělení od plodonosné věci, aniž by bylo nutné ujmout se jejich držby (typickým příkladem jsou jablka spadlá ze stromu).¹¹⁹ Užitky, které odpovídají pojmu právní plody (*fructus civiles*), definuje NOZ v § 491 odst. 2 jako „to, co věc pravidelně poskytuje ze své právní povahy.“ Komentář k OZO je vymezuje jako platby za užívání či požívání věci (nájemné, pachtovné), nebo jako dávky pravidelně plynoucí z užitelných práv (renty).¹²⁰ Užitky náleží poctivému držiteli nejen, jestliže v době poctivé držby dospěly, ale po vzoru OZO pouze tehdy, jestliže byly v této době i vybrány. Užitky, které již dospěly, ale dosud nebyly vybrány, je oprávněn vybírat již jen vlastník věci.¹²¹ S tímto pravidlem lze souhlasit v tom, že držitel má být bdělý a řádně užitky vybírat, avšak nabízí se otázka, zda je spravedlivé poctivého držitele „trestat“ ztrátou možnosti již dospělé užitky vybrat, jestliže např. nájemce odmítá dlouhodobě zaplatit nájemné.

Poctivému držiteli náleží dle § 997 NOZ, který nezapře svoji inspiraci § 331 OZO, rovněž právo na náhradu nákladů nutných pro zachování podstaty věci a právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, pokud zvyšují užitečnost věci nebo její hodnotu. Náhrada je však omezena dvojím způsobem, a to skutečnými náklady a tzv. přítomnou hodnotou. Nahrazuje se vždy částka, která je nižší.¹²² Poněkud nejasný je však pojem přítomná hodnota. Komentář k OZO jej vykládá jako „rozdíl mezi hodnotou, kterou by věc měla bez učiněného nákladu, a přítomnou hodnotou věci.“¹²³ Spáčil v komentáři k NOZ dochází k závěru, že jde o hodnotu, kterou mají náklady učiněné na věc v momentě, kdy je věc předávána vlastníkovu.¹²⁴ Dle komentáře k ABGB je hodnotu vždy třeba stanovit na základě objektivních kritérií a nikoli brát ohledy na osobní poměry vlastníka věci.¹²⁵ Z rozhodnutí Nejvyššího soudu, jenž bude patrně použitelné i nyní za účinnosti NOZ, vyplývá, že náhradu

¹¹⁹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 104-105 (§ 996).

¹²⁰ ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 124-126 (§ 330).

¹²¹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 104-105 (§ 996).

¹²² ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 129 (§ 331).

¹²³ ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 129 (§ 331).

¹²⁴ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 106-107 (§ 997).

¹²⁵ RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch...*, s. 486-487 (§ 331).

účelně vynaložených nákladů na věc může poctivý držitel požadovat po vlastníkově věci až po vydání věci, neboť výše této náhrady se určuje až k momentu vydávání věci.¹²⁶

Poctivý držitel má dle § 998 NOZ rovněž právo na částečnou náhradu nákladů, které na věc vynaložil ze záliby nebo pro okrasu, avšak má právo jen na částku, o kterou se zvýšila obvyklá cena věci. Obvyklou cenou se rozumí cena, za níž je možné v tomtéž čase a místě pořídit obdobnou věc.¹²⁷ Pokud se ovšem poctivý držitel nechce domáhat náhrady nákladů, má i právo oddělit od věci vše, co lze bez zhoršení její podstaty, a ponechat si to (*ius tollendi*). Dle komentáře k OZO se toto pravidlo uplatní i v případě nákladů účelně vynaložených na zvýšení hodnoty věci nebo její užitečnosti.¹²⁸ Vzhledem ke skutečnosti, že ustanovení § 998 NOZ, které *ius tollendi* zakotvuje, bylo v podstatě převzato z OZO, se domnívám, že dané pravidlo bude rovněž použitelné v případě účelně vynaložených nákladů dle NOZ.

Na rozdíl od nákladů nutných, užitečných a nákladů vynaložených ze záliby či pro okrasu se poctivému držiteli nenahrazují náklady, které slouží k obvyklé údržbě věci. Toto pravidlo je odůvodněno skutečností, že držiteli náleží plody a užitky věci. V praxi však nebude vždy jednoznačně určitelné, o jaký druh nákladů se jedná, a bude tedy záležet na soudu, jak se k dané věci postaví.¹²⁹

Poctivý držitel rovněž nemá právo na náhradu ceny, za kterou věc od třetí osoby pořídil, avšak to neznamena, že by se nemohl domáhat náhrady této ceny právě od třetí osoby, od níž danou věc pořídil.¹³⁰

3.5.2 Rozsah vydání věci nepoctivým držitelem

Nepoctivému držiteli jednak nenáleží plody a užitky věci a jednak je povinen vydat vlastníkově věci všečen další užitek, který mu plynul během jeho nepoctivé držby. Příkladem může být přiměřené nájemné za bezplatné užívání věci po dobu držby. Nepoctivý držitel je rovněž povinen nahradit vlastníkově všečen užitek, který by vlastník byl získal, kdyby měl věc u sebe. Nezáleží přitom na tom, zda nepoctivý držitel mohl tento užitek rovněž získat.¹³¹

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. února 2000, sp. zn. 22 Cdo 1806/98.

¹²⁷ ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan (eds). *Občanský zákoník I: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1289 (§ 443).

¹²⁸ ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 130-131 (§ 332).

¹²⁹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 106-107 (§ 997).

¹³⁰ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 108 (§ 999).

¹³¹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 108-109 (§ 1000).; ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 133-135 (§ 335).

NOZ stanovuje také povinnost nepoctivého držitele nahradit škodu vzešlou z držby. Je otázkou, jakou škodu má dané ustanovení § 1000 NOZ na mysli. Je zřejmé, že nepoctivý držitel bude odpovídat za škodu, kterou sám na věci během své držby způsobil, tedy za různé opotřebování či poškození věci. Z § 995 navíc vyplývá, že nepoctivý držitel odpovídá rovněž za škodu, která na věci vznikla náhodou a která by se nestala, kdyby se věc nacházela u svého vlastníka. Druhou otázkou je, zda držitelova odpovědnost je subjektivní či objektivní. Komentář k OZO dovozuje, že držitel odpovídá i za škodu nezaviněnou, jelikož může existovat i nezaviněná nepoctivá držba, a tudíž se jedná o odpovědnost objektivní. Spáčil však upozorňuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu, jenž říká, že ušlý zisk je možné požadovat pouze podle obecných ustanovení o náhradě škody.¹³²

Nepoctivý držitel má stejně jako držitel poctivý a za stejných podmínek právo na náhradu nákladů nutných pro zachování podstaty věci.¹³³ Co se týká náhrady ostatních nákladů vynaložených na věc, odkazuje NOZ na ustanovení o nepřikázaném jednatelství. ObčZ toto odkazovací ustanovení neobsahoval. Naopak obdobně jako NOZ upravoval danou problematiku OZO, proto je možné při jejím výkladu vyjít z něj. Nepřikázané jednatelství upravuje NOZ v §§ 3006-3011. Dle § 3007 NOZ má nepoctivý držitel právo na náhradu nákladů, které účelně vynaložil k odvrácení hrozící škody na věci, a to i v případě, že škodu bez svého zavinění neodvrátil. Obdobné pravidlo, které bylo obsaženo v § 1036 OZO, bylo kritizováno jak Roučkem v komentáři k OZO, tak Randou, jenž jeho aplikaci na nepoctivou držbu ani neuznával, a to z důvodu, že nepoctivý držitel se ocitá v lepším postavení než držitel poctivý, neboť má na rozdíl od něj právo na náhradu i v případě, že škodu neodvrátil. Přesto se domnívám, že dané ustanovení se na nepoctivého držitele bude aplikovat, protože jak upozorňuje Rouček, nepoctivý držitel je při odvrácení škody v podstatě správcem cizí věci a je proto třeba jej motivovat, aby věc chránil. Rouček však také upozorňuje, že nepoctivý držitel nebude mít právo na náhradu nákladů, když při odvrácení škody neuspěl, v případech, kdy se uplatní zásada, že nikdo nemůže mít prospěch z vlastního protiprávního jednání.¹³⁴ V § 3008 NOZ je zakotveno obdobné pravidlo, které se však netýká odvrácení škody na věci, ale její

¹³² SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 108-109 (§ 1000).; ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 133-135 (§ 335).; Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 1922, sp. zn. R II 467/22.

¹³³ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 109-110 (§ 1001).

¹³⁴ RANDA: *Právo vlastnické...*, s. 214.; ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k...*, s. 135-137 (§ 336).

záchrany před nevyhnutelnou ztrátou nebo zkázou. Dané ustanovení je nové, nenacházelo se ani v ObčZ, ani v OZO. Dle něj má zachránce právo nejen na náhradu účelně vynaložených nákladů, ale rovněž na přiměřenou odměnu. Ovšem na rozdíl od odvracení škody, nebude mít tato práva, jestliže neuspěje. Dle mého názoru lze také toto ustanovení použít na vztah mezi nepoctivým držitelem a vlastníkem věci, neboť je v podstatě podobné jako ustanovení § 3007 NOZ.

Není sporu, že se uplatní ustanovení § 3009 NOZ, podle nějž má nepoctivý držitel právo na náhradu účelně vynaložených nákladů na věc, jestliže tyto náklady jsou pro vlastníka věci užitečné, přičemž není relevantní objektivní užitečnost (jako je tomu u nákladů vynaložených poctivým držitelem), ale užitečnost subjektivní, tedy z pohledu vlastníka věci. Jestliže nepoctivý držitel vynaložil určité náklady na danou věc, ale jejímu vlastníkovi to nepřineslo alespoň převážný užitek, nemá držitel právo na jejich náhradu. Avšak, i když držitel nemá právo na náhradu vynaložených nákladů, má dle § 3011 NOZ stejně jako poctivý držitel tzv. *ius tollendi*, tedy právo oddělit si od věci vše, co lze bez zhoršení její podstaty nebo bez nepřiměřeného ztížení jejího užívání.

Dle mého názoru je problematika nároků nepoctivého držitele vůči vlastníkovi věci lépe vyřešena v polském KC, který jednak neodkazuje na ustanovení o nepřikázaném jednatelství a daná úprava je proto přehlednější. A jednak má dle něj nepoctivý držitel právo na náhradu pouze nutných nákladů, a to jen v tom rozsahu, v jakém se vlastník věci na jeho úkor obohatil. Stejně jako v NOZ má nepoctivý držitel tzv. *ius tollendi*. Problematika nároků poctivého držitele vůči vlastníkovi je naproti tomu v KC upravena velmi podobně jako v OZ. Tudíž na rozdíl od úpravy v NOZ má dle KC nepoctivý držitel podstatně horší postavení než držitel poctivý, čímž je sankcionován za to, že drží cizí věc nepoctivě.¹³⁵

3.6 Způsob vydání věci a zánik práva na její vydání

Z již výše zmíněného § 11 NOZ lze dovodit, že při samotném vydávání věci se uplatní obecná ustanovení o závazkových právech. ObčZ obdobné ustanovení neobsahoval, avšak k tomu, že je třeba aplikovat ustanovení o závazkových právech, se docházelo prostřednictvím analogie.¹³⁶

¹³⁵ DYBOWSKI, Tomasz. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: C. H. Beck, 2007, s. 530-532.

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2008, sp. zn. 22 Cdo 2234/2008.; SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 228 (§ 1040).;

Žalovaný má dle § 1955 NOZ povinnost vydat danou věc v místě svého sídla či bydliště. Z povahy věci však vyplývá, že dané ustanovení nenachází uplatnění u nemovitých věcí, které se obvykle vydávají v místě, kde se nacházejí.

Co se týká doby vydávání věci, je opět třeba rozlišit mezi poctivým a nepoctivým držitelem. Nepoctivý držitel je povinen vydat věc ihned, jakmile se ujme držby. Poctivému držiteli vzniká povinnost vydat věc ihned poté, co se jeho držba stane nepoctivou. Dle § 995 NOZ tedy nejpozději po podání žaloby. Povinnost vydat věc tedy není závislá na výzvě vlastníka k vydání věci. Od doby vzniku povinnosti vydat věc se držitel/detentor nachází v prodlení a dle § 1974 NOZ na něj přechází nebezpečí škody na věci.¹³⁷

Právo na vydání věci zaniká v první řadě a v tom nejlepším případě splněním, tedy vydáním věci. U věcí nemovitých dojde ke splnění obvykle vyklizením nemovitosti. Jsou však možné i případy, kdy se vlastník věci ujímá pouze držby vlastnického práva k věci, nikoli detence. Spáčil uvádí jako příklad pronajmutí věci poctivým držitelem. V těchto případech bude vydání věci probíhat předáním dokumentů, případně jiným způsobem dle okolností případu. Zánik práva na vydání věci rovněž způsobuje zánik předmětné věci. Místo práva na vydání věci pak v určitých případech nastupuje právo na náhradu škody.¹³⁸

3.7 Konkurence žalob

Tzv. konkurence žalob nastává, jestliže je možné dojít k obdobnému výsledku prostřednictvím dvou nebo i více žalob. Žalobě na vydání věci mohou konkurovat především žaloba na náhradu škody, na vydání bezdůvodného obohacení, na vrácení plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy a žaloba na vrácení plnění opírající se o obligační nárok ze smlouvy. Na konkurenci žalob obvykle existuje více názorů a řešení proto není jednoznačné.¹³⁹

Co se týká vztahu mezi reivindikací a žalobou na náhradu škody, je třeba říci, že obě žaloby jsou si podobné. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že u žaloby na náhradu škody je vyžadováno zavinění škůdce, u žaloby na vydání věci je však žalovaný povinen vydat věc i v případě, že jednal nezaviněně. Spáčil hovoří o několika typech škodních událostí, jež mohou vzniknout při zadržování věci. Jednak je to škoda, která vznikne vlastníkově věci úmyslným předstíráním držby nebo detence, zcizením věci

¹³⁷ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 121-122.

¹³⁸ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 121-122.

¹³⁹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 229 (§ 1040).

po podání žaloby, případně jejím zničením či ztrátou. Odpovědnost za škodu v uvedených případech je podrobně rozebrána v kapitole o problematice ztráty, zániku a zcizení vindikované věci. Dalším případem je škoda, jež vznikla vlastníkově tím, že vindikovanou věc nemohl během jejího zadržování užívat. Typickým příkladem je situace, kdy vlastník věci sjedná její pronájem, ale vzhledem k jejímu zadržení mu ujde zisk z nájemného. V tomto případě je zřejmé, že vlastník se může domáhat jak vydání věci, tak rovněž náhrady škody.¹⁴⁰

Posledním typem je škoda, jež vznikla již samotným zadržením věci, tedy ztrátou držby nebo detence. Otázka, zda lze ztrátu držby nebo pouhé detence přímo považovat za škodu, je sporná. Přičemž na jejím řešení závisí další otázka a to, zda se vlastník věci může domáhat náhrady škody ve výši ceny věci místo jejího vydání, i když teoreticky jejímu vydání nic nebrání. Spáčil se domnívá, že odpověď na obě otázky je kladná. Tvrdí, že v situaci, kdy žalovaný věc zadržuje, avšak odmítá prozradit kde, by nebylo spravedlivé odepřít žalobci právo na náhradu škody. Pokud vlastník věci úspěšně uplatní žalobu na náhradu škody místo reivindikace, právo na vydání věci tím nezaniká. Jestliže by jej však později uplatnil, vznikne žalovanému právo na vydání bezdůvodného obohacení ve výši ceny věci, jež zaplatil jako náhradu škody. Sám Spáčil však přiznává, že tyto závěry nejsou podpořeny judikaturou.¹⁴¹ Dle NOZ má při způsobu náhrady škody nově přednost uvedení do předešlého stavu, avšak poškozený může žádat o náhradu v penězích, proto je dle mého možné uvedené závěry použít i nyní.¹⁴²

Problematika konkurence reivindikace a žaloby na vydání bezdůvodného obohacení opět není jednoznačná. K této problematice se vyjádřil Nejvyšší soud, jenž judikoval, že vydání věci se lze domáhat rovněž prostřednictvím žaloby na vydání bezdůvodného obohacení, jestliže jsou splněny předpoklady jejímu vyhovění. Dle názoru Nejvyššího soudu může být tento postup pro vlastníka věci výhodnější, neboť v případě, že vydání věci nebude možné, může požadovat náhradu její hodnoty v penězích.¹⁴³ Na druhou stranu, dle komentáře k ObčZ, se lze domáhat vydání bezdůvodného obohacení pouze tehdy, „jestliže k vrácení neoprávněně získaných majetkových hodnot nemůže dojít v rámci konkrétního právního vztahu

¹⁴⁰ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 86-88.

¹⁴¹ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 86-88.

¹⁴² Ust. § 2951 NOZ.

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2000, sp. zn. 33 Cdo 2034/98.

mezi účastníky podle příslušných ustanovení, jež se na daný právní poměr vztahují, a nepřichází-li v úvahu ani odpovědnost za škodu.“¹⁴⁴

Hlavním argumentem proti možnosti podat žalobu na vydání bezdůvodného obohacení vedle reivindikace byl v ObčZ rozdíl mezi úpravou rozsahu vydávání věci. Rozdíly zůstávají i nyní, a to i přesto, že NOZ již upravuje rozsah vydávání při reivindikaci (§§ 996-1001) a při vydávání bezdůvodného obohacení (§§ 2999-3005) obdobně. Otázka konkurence těchto dvou žalob dosud není vyřešena, neboť jedno rozhodnutí Nejvyššího soudu nelze považovat za konstantní judikaturu, a tudíž bude záležet na budoucí praxi, jak se dané záležitosti postaví.¹⁴⁵

Pokud jde o vztah vlastnické žaloby na vydání věci s žalobou na vrácení věci vyplývající z obligačního poměru, je třeba nejprve vymezit termín „vrácení věci“. Pojem „vrácení věci“ je širší než „vydání věci“. Spadá pod něj i povinnost detentora získat zpět věc, jíž protiprávně zcizil. Reivindikací se uložení takové povinnosti nelze domáhat, a proto je nutné oba tyto pojmy rozlišovat.¹⁴⁶

Spáčil se domnívá, že reivindikaci lze uplatnit i v případě, že nárok na vydání věci vyplývá vlastníkově ze smlouvy, a tudíž by mohl uplatnit žalobu na její vrácení. Uvádí, že možnost uplatnění vlastnické žaloby na vydání věci v tomto případě nic nevylučuje.¹⁴⁷ Tento názor lze dle mého podpořit tím, že pokud se žalovaný může proti vlastnické žalobě bránit námitkou, že má věc v detenci oprávněně, na základě obligačního práva, a žalobce může tuto námitku odvrátit důkazem, že právo mít věc v detenci již zaniklo, není důvod se domnívat, že vlastník nemůže uplatnit reivindikaci i v případě nároku vyplývajícího ze smlouvy.

¹⁴⁴ ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan (eds). *Občanský zákoník I: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1324 (§ 451 n.).

¹⁴⁵ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 89-93.

¹⁴⁶ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 96-97.

¹⁴⁷ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví...*, s. 96-97.

4 Žaloba z domnělého vlastnictví

Žaloba z domnělého vlastnictví vychází z římské *actio Publiciana*, proto se jí rovněž říká žaloba publiciánská. Obecně se dá říct, že tato žaloba slouží k ochraně před neoprávněným zadržením dané věci nebo před jiným zásahem do práva k věci, než je její zadržení. Z toho vyplývá, že publiciánská žaloba může být obdobou žaloby na vydání věci i žaloby negatorní. Hlavním rozdílem mezi těmito dvěma základními žalobami a žalobou z domnělého vlastnictví je skutečnost, že žalobce není povinen prokázat, že nastaly skutečnosti, s nimiž zákon spojuje vznik vlastnického práva, ale pouze že nastaly skutečnosti, se kterými je zákonem spojován vznik kvalifikované držby. Publiciánská žaloba má tedy dvojí funkci. Jednak je prostředkem, který slouží k ochraně držby, a jednak prostředkem, který má, vzhledem k obtížnosti prokazování vlastnického práva k věci, usnadnit dokazování vlastníkově dané věci. Publiciánská žaloba však neposkytuje ochranu jakékoli držbě, nýbrž pouze držbě kvalifikované.¹⁴⁸

Pokud jde o funkci ochrany držby, je třeba rozebrat vztah mezi žalobou z domnělého vlastnictví a žalobou z rušené držby. Jak již bylo řečeno v kapitole o prostředcích ochrany vlastnického práva, rozhodnutí o žalobě z rušené držby nikterak nebrání podání žaloby z domnělého vlastnictví, neboť tyto žaloby nemají stejný předmět řízení. Předmětem řízení o žalobě z domnělého vlastnictví na rozdíl od řízení o žalobě z rušené držby není ochrana pokojného stavu, ale ochrana práva držitele. Pro rozhodnutí o žalobě z domnělého vlastnictví je určující, kdo má k věci silnější právo, nikoli poslední stav držby. Tudíž je možné domáhat se jejím prostřednictvím ochrany i v případě, že žaloba z rušené držby byla ve lhůtě podána, bylo jí vyhověno, avšak žalovaný (v původním sporu) má k věci silnější právo než žalobce. Publiciánskou žalobu je možné podat rovněž v případě, že prekluzivní lhůta k podání žaloby z rušené držby již marně uplynula.¹⁴⁹

Pojetí žaloby z domnělého vlastnictví v NOZ vychází z OZO, konkrétně z jeho §§ 372 – 374, proto bude při jejím výkladu minimálně zpočátku v praxi třeba vycházet z komentáře a judikatury k němu.

¹⁴⁸ KOSTÍK, Radim. Žaloba z domnělého vlastnictví. *Rekodifikace & Praxe*, 2013, roč. 1, č. 3, s. 13-16.; SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 248-249 (§ 1043).

¹⁴⁹ SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušené držby. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 24, č. 5, s. 45-48.; HAMUL'ÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Nová právní úprava ochrany rušené držby. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 48-51.

V NOZ je publiciánská žaloba upravena v § 1043, který říká: „*Na toho, kdo nabytí držby vlastnického práva poctivě, řádně a pravým způsobem, se hledí jako na vlastníka proti tomu, kdo mu věc neoprávněně zadržuje či ho jinak ruší, aniž k tomu má právní důvod, nebo pokud k tomu má právní důvod stejně silný či slabší.*“ Tudíž kvalifikovaným držitelem je ten, jehož držba je řádná, poctivá a pravá. Všechny tři předpoklady musí být splněny zároveň.

Řádnou je dle § 991 NOZ taková držba, která je založena na takovém právním důvodu, jenž je způsobilý ke vzniku vlastnického práva, a zároveň musí být uchopena bezprostředně bez rušení držby cizí, nebo nabyta z vůle předchozího držitele, případně na základě výroku orgánu veřejné moci. Dle důvodové zprávy k NOZ se nejedná o tutéž držbu, která je způsobilá k vydržení věci, neboť při vydržení postačí držba založená na právním důvodu, jenž je způsobilý ve vzniku vlastnického práva. Pokud je právním důvodem, jímž dochází ke vzniku vlastnického práva, právní jednání, musí být platné, tedy nestačí domnělé neboli putativní.¹⁵⁰ O poctivé držbě platí, co bylo uvedeno v kapitole o rozsahu vydání věci. Pravá držba je taková, která nebyla získána svémocně, potají nebo lstí. Za pravou držbu se rovněž nepovažuje, pokud „*někdo usiluje proměnit v trvalé právo to, co mu bylo povoleno jen výprosem.*“¹⁵¹ Je tedy možné shrnout, že jako pravá bude označována držba, která byla získána pomocí dovolených prostředků a nikoli proti vůli předchozího držitele.¹⁵²

Druhou podmínkou přípustnosti publiciánské žaloby je rušení držby žalobce bez právního důvodu, případně právní důvod rušitele musí být slabší než žalobcův. V OZO bylo v §§ 373 a 374 podrobněji upraveno, které právní důvody se považují za slabší oproti ostatním, avšak NOZ tuto úpravu nepřebíral a ve druhém odstavci § 1043 se omezil pouze na konstatování, že úplatné nabytí držby vlastnického práva se považuje za silnější právní důvod než nabytí bezúplatné. Obecně je tedy možné vyvodit, že nejprve je třeba zkoumat, zda byla držba obou stran nabyta řádně, poctivě a pravým způsobem. Následně se zkoumá úplatnost nabytí. Jestliže jedna ze stran dostala věc od osoby, která nebyla jejím vlastníkem, zatímco druhá ji koupila, považuje se právní důvod obdarované osoby za slabší. Tudíž nezáleží na okamžiku

¹⁵⁰ DZ..., s. 280.

¹⁵¹ Ust. § 993 NOZ.

¹⁵² GNIEWEK, Edward. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: C. H. Beck, 2007, s. 9-10.

nabytí držby.¹⁵³ Randa dodává, že rovněž není relevantní, zda strany právo k věci nabyly od téhož předchůdce, či od dvou různých předchůdců.¹⁵⁴

Je otázkou, které ze stran bude poskytnuta ochrana, jestliže budou mít obě stejně silný důvod k držbě. V § 374 OZO bylo výslovně uvedeno, že přednost se v takovém případě dává žalovanému, neboť ten má věc fakticky u sebe. Z § 1043 lze jak dle Spáčila, tak dle Kostíka vyvodit, že i podle NOZ se bude dávat přednost žalovanému jako faktickému držiteli.¹⁵⁵

Randa se dále zabývá otázkou, zda publiciánská žaloba náleží také držiteli věci nemovité, a pokud ano, zda má právo ji podat jen osoba, jež věc fakticky drží, či rovněž osoba, která věc fakticky nedrží, pouze je zapsaná v katastru nemovitostí.¹⁵⁶ Dochází k závěru, že není důvod pochybovat, že tuto žalobu mohou podat oba držitelé nemovité věci, přičemž ani jeden z nich nemá před druhým přednost, a bude se tedy zkoumat, kdo má k držbě silnější právní titul.¹⁵⁷ NOZ však tuto problematiku upravuje odlišně. V § 980 zakotvuje tzv. domněnku správnosti zápisu ve veřejném seznamu. Tato domněnka je vyvratitelná. Tvrdí-li někdo, že zápis ve veřejném seznamu není v souladu se skutečným právním stavem, musí to prokázat. Z toho vyplývá, že pokud osoba, která věc fakticky drží a která vede spor s osobou zapsanou v katastru nemovitostí, neprokáže, že zápis neodpovídá skutečnému právnímu stavu, nemůže v daném sporu uspět.¹⁵⁸

Pro publiciánskou žalobu jinak platí, co bylo řečeno o pravé reivindikační žalobě a o pravé žalobě negatorní, avšak vyskytují se určité výjimky vyplývající z povahy věci. Například žalobce nemusí prokazovat vlastnické právo k věci, ale pouze kvalifikovanou držbu nebo také žalovaný se nemůže bránit námitkou, že žalobce není vlastníkem věci.¹⁵⁹

Pokud jde o použití žaloby z domnělého vlastnictví v praxi, je třeba zopakovat, že tato žaloba především usnadňuje situaci skutečným vlastníkům, protože nemusí prokazovat své vlastnické právo, což bývá složité, obzvláště musí-li dokazovat rovněž vlastnictví svého předchůdce. Dalším praktickým příkladem použití publiciánské žaloby je situace, kdy kvalifikovaný držitel dosud není vlastníkem dané

¹⁵³ KOSTÍK: Žaloba z domnělého..., s. 13-16.

¹⁵⁴ RANDA: *Právo vlastnické...*, s. 220.

¹⁵⁵ KOSTÍK: Žaloba z domnělého..., s. 13-16.; SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 248-249 (§ 1043).

¹⁵⁶ Dle Randy držitel knihovny.

¹⁵⁷ RANDA: *Právo vlastnické...*, s. 220-221.

¹⁵⁸ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 11-13 (§ 980).

¹⁵⁹ KOSTÍK: Žaloba z domnělého..., s. 13-16.

věci, neboť nedošlo k dovršení procesu nabývání vlastnického práva. Např. u nemovitosti nebylo vlastnické právo k ní dosud vloženo do katastru nemovitostí, nebo došlo omylem k nesprávnému zápisu.¹⁶⁰ A v neposlední řadě může publiciánská žaloba sloužit k ochraně osob, které získaly v dobré víře (pocitivě) a na základě platné smlouvy věc od neoprávněného a nestaly se proto jejími vlastníky, jestliže by se nejednalo o případ nabytí vlastnického práva od neoprávněného (např. koupě kradené věci od zloděje).

Pod ochranu domnělého vlastnického práva je v NOZ zařazen rovněž § 1044, který říká: „*Má-li někdo věc u sebe, aniž mu svědčí domněnka podle § 1043, může uplatnit právo náležející vlastníku na ochranu svým vlastním jménem.*“ Toto ustanovení však skýtá několik problematických bodů. Jednak jde o nejasné vymezení okruhu oprávněných subjektů, neboť ze spojení „*má-li někdo věc u sebe*“ je možné vyvodit, že právo na ochranu má kdokoli, kdo má věc u sebe, a to z jakéhokoli právního důvodu nebo i bez něj.¹⁶¹ Z důvodové zprávy k NOZ však vyplývá, že zákonodárce chtěl poskytnout ochranu především osobám, které mají věc u sebe na základě obligačního titulu, např. na základě nájemní smlouvy nebo smlouvy o výpůjčce.¹⁶²

Druhý problém rovněž vyplývá ze spojení „*má-li někdo věc u sebe*,“ neboť z něj lze vyvodit, že oprávněný subjekt se může domáhat ochrany pouze prostřednictvím negatorní žaloby. Pakliže má totiž subjekt věc u sebe, nemůže mu ji nikdo zadržovat. Je otázkou, zda to zákonodárce zamýšlel, či pouze nesprávně vyjádřil svůj záměr, že oprávněný subjekt může použít žalobu negatorní i reivindikační. Spáčil v komentáři k NOZ vyjadřuje názor, že dané ustanovení je spíše třeba vykládat extenzivně.¹⁶³ Tento názor však nepodporuje ustanovení § 2211 NOZ, které zakotvuje právo nájemce domáhat se vlastním jménem ochrany proti ohrožení nebo porušení nájemního práva třetí osobou. Zákonodárce dává nájemci právo bránit se proti zásahům do svého nájemního práva jak prostřednictvím žaloby na vydání věci, tak žaloby negatorní.¹⁶⁴ Ochrana nájemce je tak oproti obecnému ustanovení § 1044

¹⁶⁰ KOSTÍK: Žaloba z domnělého..., s. 13-16.; Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. října 1922, sp. zn. Rv I 529/22.

¹⁶¹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 252-253 (§ 1044).

¹⁶² DZ ..., s. 272.

¹⁶³ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 252-253 (§ 1044).

¹⁶⁴ DEJLOVÁ, Hana. In KABELKOVÁ, Eva, DEJLOVÁ, Hana (eds). *Nájem a pacht v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 40-42 (§ 2211).

NOZ rozšířena. Z toho lze dle mého vyvodit, že zákonodárce zamýšlel poskytnout oprávněné osobě ochranu pouze prostřednictvím negatorní žaloby.

Z daného ustanovení rovněž není zcela jasné, co se rozumí „*právem náležejícím vlastníku na ochranu*.“ Jestliže by šlo o konkrétního vlastníka dané věci, patrně by žalobce kromě svého práva k věci musel prokazovat i jeho vlastnické právo, což by nebylo praktické a pravděpodobně by dané ustanovení nebylo příliš využíváno. Žalobce je tudíž povinen prokázat pouze právo mít věc u sebe. Žalobce může být oprávněn mít věc u sebe např. na základě smlouvy o výpůjčce, nájemní nebo pachtovní smlouvy. Rovněž je třeba uvést, že žalobce se nemůže domáhat ochrany proti vlastníkovi věci ani jiné osobě, která má k věci silnější či stejně silné právo jako on sám. Jinak pro žalobu dle § 1044 NOZ platí to, co bylo uvedeno o žalobě negatorní.¹⁶⁵

Lze shrnout, že žaloba na vydání věci je v praxi tzv. žalobou z lepšího práva. Tedy ve sporu se zkoumá, která ze stran má k vindikované věci silnější právo. Žalobce nemusí ve sporu o vydání věci prokazovat své vlastnické právo k ní, prokáže-li kvalifikovanou držbu, případně detenci a zároveň žalovaný neprokáže stejně silné nebo silnější právo k dané věci. Na závěr je rovněž možné říci, že okruh osob aktivně věcně legitimovaných podat žalobu na vydání věci se oproti úpravě v § 126 ObčZ nezměnil.¹⁶⁶

¹⁶⁵ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 252-253 (§ 1044).

¹⁶⁶ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 248-249 (§ 1043).

ZÁVĚR

Na závěr této kvalifikační práce bych v první řadě ráda uvedla, že úprava ochrany vlastnického práva se oproti staré úpravě změnila. Tvůrci NOZ se v mnohých případech vrátili k osvědčené úpravě, která na našem území platila za Rakouska – Uherska a za tzv. první republiky. Dle mého názoru lze říci, že změna proběhla k lepšímu, nová úprava mnou zkoumané oblasti je povětšinou podrobnější, preciznější a také přehlednější. Nelze však tvrdit, že NOZ vyřešil všechny problematické či sporné body, které obsahovala stará právní úprava, a ani to, že s sebou nepřinesl některé nové problémy.

Pokud jde o obecné prostředky ochrany vlastnického práva, lze hodnotit kladně především vynechání nefunkčního institutu ochrany posledního pokojného stavu a jeho nahrazení ochranou držby uskutečňovanou prostřednictvím žalob z rušené držby. S určitou nejistotou naproti tomu nahlížím na zavedení subjektivního posuzování podmínky proporcionality způsobu odvracení zásahu u institutu svépomoci, neboť dle mého názoru hrozí, že obdobné případy nebudou posuzovány obdobně. A u téhož institutu rovněž není zcela zřejmé, podle jakých kritérií se bude posuzovat ona zjevnost pozdního zásahu veřejné moci. Ze zvláštních prostředků ochrany vlastnického práva bych pak vyzdvihla zavedení možnosti podat žalobu na stanovení hranice mezi pozemky, která v ObčZ chyběla, a také výslovné zakotvení možnosti podat žalobu negatorní.

Vlastnickou žalobu na vydání věci NOZ jednak upravuje podrobněji, nejen co se týká samotných podmínek podání žaloby, ale také souvisejících otázek,¹⁶⁷ a jednak k ní přidává některá nová pravidla, které ObčZ neznal. Především jde o pravidla upravená v druhých odstavcích §§ 1041 a 1042, jež obě zakotvují speciální případy nabývání vlastnického práva. Za zásadní nedostatek úpravy reivindikace považuji to, že NOZ v ustanoveních o ochraně vlastnického práva neobsahuje pravidla, jež by se uplatnila v situacích, kdy dojde ke zničení, ztrátě nebo zcizení vindikované věci, případně v situacích, kdy určitá osoba držbu pouze předstírá, a řešení je tudíž nutné hledat v ustanoveních o relativních majetkových právech. Přičemž je třeba poznamenat, že stejný nedostatek obsahoval již ObčZ, a je tak otázkou, proč jej NOZ nevyřešil lépe. Podle mého názoru rovněž nejlepší řešení nebylo zvoleno v případě

¹⁶⁷ Srov. např. problematiku rozsahu vydání věci.

úpravy náhrady nákladů vynaložených na věc nepoctivým držitelem. Domnívám se, že takové řešení není příliš přehledné a je zde nebezpečí, že především lidé bez právního vzdělání nedokážou ustanovení o nepřikázaném jednání správně interpretovat. Za přínos nové právní úpravy naopak považují vyřešení dlouhou dobu sporné otázky, zda při odstoupení od smlouvy zaniká rovněž vlastnické právo třetí osoby, která jej nabyla v dobré víře,¹⁶⁸ a také výslovné zakotvení neplatnosti tzv. lichevních smluv,¹⁶⁹ i přesto že při výkladu ustanovení § 1796 mohou vznikat problémy.

Podrobnější úpravu ochrany domnělého vlastnictví lze rovněž považovat za klad nové právní úpravy. Přesto však lze vytknout, že zejména § 1044 NOZ nebyl formulován vhodně a některé otázky, které díky tomu vznikají, bude muset vyřešit až judikatura.

Žaloba na vydání věci, ať už z vlastnictví prokázaného či domnělého, je tradiční součástí právního řádu a její role v ochraně vlastnického práva je nezastupitelná. Domnívám se, že by jí mělo být věnováno více pozornosti, především v odborné literatuře. Tím spíše nyní, po nabytí účinnosti NOZ, neboť spolu se změnami přichází rovněž některé nové otázky a problémy. A bylo by určitě přínosné srovnat názory Spáčila, který na toto téma prakticky jako jediný publikuje, s názory dalších odborníků.

Závěrem bych dodala, že občanské právo by mělo být těžištěm úpravy ochrany vlastnického práva a mám za to, že v NOZ je tento požadavek naplněn. Dle mého názoru je možné obecně říct, že vlastnickému právu je v NOZ poskytována dostatečná ochrana a přestože se v něm vyskytují určité problematické body, nejedná se o takové chyby, jež by mohly způsobit, že vlastníkově věci bude odepřena ochrana před neoprávněnými zásahy do jeho práva, ani o chyby, jež by výkladem nebylo možné odstranit.

¹⁶⁸ Ust. § 2005 odst. 1 NOZ.

¹⁶⁹ Ust. § 1796 NOZ.

BIBLIOGRAFIE

Monografie:

- DYBOWSKI, Tomasz. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: C. H. Beck, 2007. 584 s. ISBN 978-83-7483-427-8.
- ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001. 302 s. ISBN 80-7201-303-0.
- GNIEWEK, Edward. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: C. H. Beck, 2007. 959 s. ISBN 978-83-7483-428-5.
- HON, Michal. *Problematika ochrany vlastnického práva*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2012. Vedoucí diplomové práce Jaromír Harvánek. 94 s.
- HULVA, Tomáš. *Ochrana majetku*. Praha: Linde, 2008. 375 s. ISBN 978-80-7201-712-6.
- KABELKOVÁ, Eva, DEJLOVÁ, Hana. *Nájem a pacht v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2013. 616 s. ISBN 978-80-7400-524-4.
- KRÁLÍK, Michal. *Podílové spoluvlastnictví v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 516 s. ISBN 978-80-7400-400-1.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I, § 1-117*. Praha: Leges, 2013. 720 s. ISBN 978-80-87576-73-1.
- PETR, Bohuslav. *Nabývání vlastnictví originárním způsobem*. Praha: C. H. Beck, 2011. 197 s. ISBN 978-80-7400-332-5.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl druhý (§ 285 – 530)*. Praha: Linhart, 1935. 970 s.
- RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch mit IPRG, EVÜ, EheG, MRG, WGG, WEG, BTVG, HeizKG, KSchG in zwei Bänden. 1. Band. §§ 1-1174*. 3. vydání. Wien: Manzsche Verlags – und Universitätsbuchhandlung, 2000. 3005 s.
- SEDLÁČEK, Jaromír. *Vlastnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 426 s. ISBN 978-80-7357-742-1.
- SPÁČIL, Jiří. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1276 s. ISBN 978-80-7400-499-5.

- SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 265 s. ISBN 80-7179-385-X04-07.
- ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník I, II: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 2321 s. ISBN 978-80-7400-108-6.
- RANDA, Antonín. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Praha: Knihkupectví Fr. Řivnáče, 1889. 260 s.

Články:

- DOBROVOLNÁ, Eva. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 10, s. 348-353.
- ELIÁŠ, Karel. Objekt vlastnického práva a návrh občanského zákoníku (Také o abstrakci v juristickém myšlení). *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 11, s. 410-412.
- ELIÁŠ, Karel. Součást věci a příslušenství věci. *Ad Notam*, 2007, roč. 5, č. 4, s. 103-110.
- ELIÁŠ, Karel. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 119-126.
- ELIÁŠ, Karel. Vlastnické právo. Paradigmata českého pojetí pod zkušebními kamenem kontinentální právní kultury. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 22, s. 807-811.
- HAMULÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Nová právní úprava ochrany rušené držby. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 48-51.
- KOSTÍK, Radim. Žaloba z domnělého vlastnictví. *Rekodifikace & Praxe*, 2013, roč. 1, č. 3, s. 13-16.
- PULKRÁBEK, Zdeněk. Svépomoc v soukromém právu. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 7, s. 303-307.
- SPÁČIL, Jiří. Negatorní žaloba. *Ad Notam*, 2003, roč. 1, č. 4 s. 73-78.
- SPÁČIL, Jiří. Poctivá držba v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 2, s. 63-70.
- SPÁČIL, Jiří. Současné problémy vlastnického práva. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 2, s. 65-69.
- SPÁČIL, Jiří. Sporné otázky institutu „příslušenství věci“. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 2, s. 39-48.

- SPÁČIL, Jiří. Základní otázky vlastnické žaloby na vydání věci. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 16, s. 575-581.
- SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu rušené držby. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 24, č. 5, s. 45-48.
- STUNA, Stanislav, ŠVESTKA, Jiří. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 10, s. 366-372.
- ŠULÁKOVÁ, Martina. Řízení o žalobách z rušené držby. *Rekodifikace & Praxe*, 2013, roč. 1, č. 5, s. 11-16.

Judikatura:

- Nález Ústavního soudu ze dne 23. ledna 2001, sp. zn. II. ÚS 77/2000.
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. října 1922, sp. zn. Rv I 529/22.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 1922, sp. zn. R II 467/22.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. května 1929, sp. zn. Rv II 635/28.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 1997, sp. zn. 2 Cdon 180/96.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. listopadu 1999, sp. zn. 22 Cdo 1186/1998.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2000, sp. zn. 33 Cdo 2034/98.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. února 2000, sp. zn. 22 Cdo 1806/98.
- Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2000, sp. zn. Cpjn 38/98.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2000, sp. zn. 22 Cdo 536/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. září 2000, sp. zn. 22 Cdo 389/1999.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. listopadu 2000, sp. zn. 22 Cdo 2602/98.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2001, sp. zn. 22 Cdo 2162/99.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2001, sp. zn. 22 Cdo 595/2001.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. srpna 2001, sp. zn. 28 Cdo 133/2001.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. října 2002, sp. zn. 22 Cdo 1474/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2003, sp. zn. 22 Cdo 1630/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. září 2003, sp. zn. 2772/2000.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 22 Cdo 1844/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2006, sp. zn. 31 Cdo 2808/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2008, sp. zn. 31 Cdo 3177/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2008, sp. zn. 22 Cdo 2234/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2008, sp. zn. 28 Cdo 2649/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. března 2010, sp. zn. 28 Cdo 4638/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2011, sp. zn. 26 Cdo 679/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2012, sp. zn. 22 Cdo 1213/2012.
- Zpráva o zhodnocení rozhodovací činnosti soudů a státních notářství při řešení některých vlastnických a užívacích vztahů, projednaná a schválená občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu České socialistické republiky dne 29. března 1973, sp. zn. Cpj 25/73.

Právní předpisy:

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (rakouský občanský zákoník)
- Kodeks cywilny (polský občanský zákoník)

Další zdroje:

- *Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze)*. Obcanskyzakonik.justice.cz. 27. května 2013 [cit. 9. října 2013]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.
- BEZOUŠKA, Petr. *Lichva* [online]. prkpartners.cz [cit. 4. června 2014]. Dostupné na <<http://www.prkpartners.cz/rekodifikace/legislativni-novinky/384-lichva/>>.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá problematikou ochrany vlastnického práva v zákoně č. 89/2012 Sb., tedy v novém občanském zákoníku. Zaměřuje se zejména na vlastnickou žalobu na vydání věci.

Práce je rozdělena do čtyř základních kapitol. První kapitola se zabývá vymezením základních pojmů, jejichž pochopení je pro danou problematiku nezbytné. V této kapitole je rovněž rozebráno a zhodnoceno nové pojetí věci v právním smyslu a také popsány základní principy a východiska nové úpravy občanského práva.

Cílem druhé kapitoly je představit prostředky ochrany vlastnického práva, které občanský zákoník upravuje. Podrobněji se pak tato kapitola zabývá institutem svépomoci a vlastnickou žalobou negatorní.

Třetí kapitola je nejdůležitější a je věnována vlastnické žalobě na vydání věci. Podrobně jsou v ní rozebrány všechny otázky, které s touto žalobou souvisí, a upozorněno na problematické body její právní úpravy.

Ve čtvrté kapitole je rozebrána žaloba z domnělého vlastnictví, která s problematikou vlastnické žaloby na vydání věci úzce souvisí.

SUMMARY

This thesis deals with protection of property rights in Act No. 89/2012 Coll., that in the new Civil Code. It focuses particularly on reivindication as a property protection remedy.

The thesis is divided into four chapters. The first chapter deals with the definition of basic concepts whose understanding is necessary for the issue. This chapter also discussed and evaluated a new concept of things in the legal sense and basic principles and fundamentals of the new regulation of civil law.

The purpose of the second chapter is to introduce means of protection of property rights, which the Civil Code governs. More details this chapter deals with the Institute of self-help and actio negatoria.

The most important third chapter is devoted to the reivindication as a property protection remedy. Analyze in detail all the issues and point out the problematic aspects of its regulation.

The fourth chapter analyzes the actio of the putative property that the issue of reivindication is closely related.

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV / KEY WORDS

Klíčová slova: nový občanský zákoník, věc v právním smyslu, vlastnické právo, ochrana vlastnického práva, držba, žaloba na vydání věci, žaloba negatorní, žaloba z domnělého vlastnictví, žalobce, žalovaný.

Key words: new civil code, thing in the legal sense, property right, protection of property rights, possession, reivindication, actio negatoria, actio of the putative property, plaintiff, defendant.